

KIND EN FIETS

Een onderzoek naar het gebruik van de
fiets door Amsterdamse basisscholen

- eindrapport -

drs. S. Teulings
drs. B. Beekman
dr. P.H. Renooy
drs. R.C. van Waveren

Amsterdam, maart 2001
Regioplan publikatienr. 398

Regioplan Onderzoek Advies en Informatie
Max Euweplein 36
1017 MB Amsterdam
Tel.: 020 - 6277166
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek, uitgevoerd door Regioplan Onderzoek
Advies en Informatie B.V. in opdracht van de
gemeente Amsterdam.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

1	Inleiding.....	1
1.1	Kind en fiets.....	1
1.2	De vraagstelling	1
1.3	Aanpak.....	3
1.4	Leeswijzer.....	4
2	Gebruik van de fiets.....	5
2.1	Inleiding.....	5
2.2	Hoe gaan kinderen naar school	5
2.3	Redenen beperkt fietsgebruik van huis naar school.....	7
2.4	Fietsgebruik na schooltijd en in het weekend	11
2.5	De fiets thuis	12
2.6	Status van de fiets	13
2.7	Samenvatting.....	16
3	Het fietsgebruik nader bekeken	19
3.1	Inleiding	19
3.2	Leeftijd.....	19
3.3	Geslacht	21
3.4	Herkomst ouders en kind	23
3.5	Fietser en niet fietser	27
3.6	Samenvatting.....	30
4	Fietsgebruik bij allochtone kinderen	33
4.1	Inleiding.....	33
4.2	Achtergronden.....	33
4.3	Stimuleren van het fietsgebruik	34
5	Conclusies en beleid.....	37
	Literatuurlijst.....	41

Bijlagen

Bijlage 1 Vragenlijst	43
Bijlage 2 Typering van de deelnemende basisscholen.....	53
Bijlage 3 Schrijf- en tekenopdracht	57
Bijlage 4 Onderzoeksmethode en steekproeftrekking.....	61

VOORWOORD

Er zijn in Nederland maar weinig kinderen die niet fietsen. Tenminste, dat was altijd zo. De afgelopen jaren leken echter steeds meer kinderen de fiets te laten staan. Op wat oudere leeftijd blijkt de scooter een heftige concurrent, op jongere leeftijd legt de fiets het soms af tegen skates, skateboards of gewoon tegen de benenwagen. Zeker naar school toe wordt niet altijd de fiets gebruikt. Lopen of bij een ouder in de auto zijn eveneens veel voorkomende manieren om naar school te gaan.

Hoe het nu staat met het fietsgebruik onder met name basisschoolscholieren, is de vraag die achter het voorliggende onderzoek heeft gelegen. Bij veertien basisscholen in Amsterdam is nagegaan of kinderen uit de groepen 6, 7 en 8 de fiets gebruiken, naar school toe en/of in hun vrije tijd. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Amsterdam, Dienst Infrastructuur Verkeer en Vervoer. Joep Huffener van die dienst heeft ons gedurende het onderzoek op een prettige manier begeleid. Graag willen wij hem daarvoor danken. Dank gaat uiteraard ook uit naar alle scholen en scholieren die mee hebben gewerkt aan het onderzoek. Onbevraagd en spontaan hebben de leerlingen ons op de hoogte gesteld van de populariteit van de fiets.

Het onderzoek is uitgevoerd door Sabien Teulings en Bas Beekman. Bob van Waveren en Piet Renooy waren gedurende verschillende perioden tijdens het project als projectleider actief. De illustraties zijn afkomstig van de leerlingen en het gehele rapport is technisch vormgegeven door Rosie Bhola.

Wij hopen dat het rapport uiteindelijk een bijdrage levert aan het fietsplezier van kinderen.

Amsterdam, maart 2001

Piet Renooy

1 INLEIDING

1.1 Kind en fiets

Nederland is een fietsland. Vraag buitenlandse toeristen wat hen het meest is opgevallen in Nederland en naast de tulpen, klompen, drugs en sex noemt men de fiets, al was het alleen omdat men diverse keren bijna van de sokken is gereden door jachtige, niet verlichte fietsers. Er is, zo lijkt het, ook geen Nederlander die niet kan fietsen en het leren fietsen is een ingeburgerd opvoedingsritueel waarbij jonge ouders zich grote fysieke inspanningen getroosten. De fiets is dan ook voor kinderen al snel een belangrijk vervoermiddel.

Toch zijn er aanwijzingen voor een kentering. Uit een aantal onderzoeken in onder meer Amsterdam komt naar voren dat kinderen de fiets nogal eens laten staan. De route naar school bijvoorbeeld, wordt vaak lopend afgelegd. Uit een onderzoek van het Amsterdamse bureau voor Onderzoek en Statistiek (O&S 1999), blijkt dat slechts 12% van de basisschoolscholieren in Amsterdam met de fiets naar school komt; bijna 60% loopt die route.

De verklaringen die hiervoor worden aangedragen zijn de geringe afstand naar school en de gevaren die al fietsend getrotseerd moeten worden.

In het uitgevoerde onderzoek naar fietsgebruik bij kinderen is tot op heden weinig aandacht geweest voor etniciteit. Toch is uit meer algemeen onderzoek naar vervoersgedrag van etnische groepen gebleken dat daarin nogal wat verschil is waar te nemen. Mu-Consult en het Emancipatiebureau van de gemeente Amsterdam stelden in verschillende projecten vast dat vooral onder mensen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond de fiets een minder gebruikelijk vervoermiddel is. Binnen die groepen blijken vrouwen met name niet-gebruikers. Van der Spek en Noyon zagen in hun onderzoek naar speelgedrag van kinderen ook veel minder allochtone jongeren fietsen in hun vrije tijd.

Gegeven het bovenstaande lijkt het derhalve nuttig om nader te bezien wat de achtergronden zijn bij de vermeende teruggang van fietsgebruik bij kinderen en met name om daarbij aandacht te besteden aan de factor etniciteit. De dienst Infrastructuur, Verkeer en Vervoer van de gemeente Amsterdam heeft Regioplan opdracht gegeven om een dergelijk onderzoek uit te voeren. In de voorliggende rapportage wordt verslag gedaan van dit project.

1.2 De vraagstelling

Het doel van het uitgevoerde onderzoek was het verkrijgen inzicht in het gebruik van de fiets door kinderen op de basisschool. Bezien moest worden welk gebruik van de fiets wordt

gemaakt, door welke groepen kinderen en wat de achtergronden zijn van (niet) gebruik. Op basis daarvan diende het onderzoek te leiden tot handvatten voor een beleid ten aanzien van fietsen door kinderen. Ten behoeve van het project zijn de volgende vragen gesteld:

1. Hoe verplaatsen kinderen zich van en naar de basisschool? Welke betekenis heeft de fiets daarbij? Om welke redenen wordt geen gebruik gemaakt van de fiets?

Deze vragen zijn vooral gesteld om het feitelijk vervoersgedrag van kinderen op hun schoolthuisroute te achterhalen.

2. Voor welke andere doelen gebruiken kinderen hun fiets?

De fiets kan gebruikt worden om mee naar school te gaan, maar er zijn natuurlijk ook andere toepassingen mogelijk (spelen bijvoorbeeld).

3. Welke status heeft de fiets voor kinderen? Hoe ontwikkelt zich deze beleving met het ouder worden van het kind?

Om te kunnen begrijpen waarom kinderen de fiets (niet) gebruiken is het nodig om te weten wat kinderen eigenlijk van het fenomeen fiets vinden. Is het vooral een hebbedingetje, om mee te pronken, of is het een gebruiksvoorwerp? Ben je trots op je fiets of wil je er niet mee gezien worden? En is het eigenlijk belangrijk om een fiets te hebben, of kan je best zonder? Dit type vragen hebben we gesteld om een beeld te krijgen van de status die de fiets heeft in kindergen, en wat hiervan de achtergronden zijn.

4. Van wie hebben de kinderen leren fietsen?

Om te bepalen of de fietsvaardigheid onderdeel uitmaakt van de opvoeding, en hoe dit in elkaar steekt, hebben we gemeend na te moeten gaan hoe kinderen hebben leren fietsen. Hebben ouders hen dit al van jongs af aan bijgebracht, hebben broers of zussen daarbij geholpen of hebben ze het vooral van hun vriendjes afgekeken? En worden de kinderen, als ze het eenmaal hebben geleerd, gestimuleerd om te fietsen of wordt dit juist ontmoedigd?

5. Welke verschillen bestaan er tussen (groepen van) kinderen op de voornoemde punten? Hoe kunnen deze groepen worden benoemd? Is etniciteit hierbij van belang?

Uit eerder genoemd onderzoek is gebleken dat er verschillen bestaan in het fietsgedrag ook tussen groepen van allochtonen. Om dat onderscheid zichtbaar te maken zijn we niet alleen nagegaan of de ouders buiten Nederland zijn geboren, maar tevens in welke land zij geboren zijn. Verder is gekeken naar de leeftijd en het geslacht van de kinderen (groepen).

6. Welke verklaringen zijn er aan te dragen voor de gevonden verschillen tussen groepen?

Wanneer zich verschillen voordoen in fietsgebruik tussen te onderscheiden groepen kinderen, dan is het van belang na te gaan wat daarvan de achtergronden zijn. Alleen daarmee zijn eventueel gewenste beleidsmaatregelen te formuleren.

7. Welke aanknopingspunten voor beleid kunnen hieruit worden afgeleid?

De antwoorden op de bovenstaande vragen hebben uiteindelijk de basis gelegd voor gerichte aanbevelingen.

1.3 Aanpak

Voor de beantwoording van de vragen is een combinatie van kwalitatieve en kwantitatieve benaderingen gebruikt. De volgende technieken zijn ingezet:

a. schriftelijke enquête onder leerlingen van basisscholen

De enquête had tot doel informatie te verzamelen over het feitelijk vervoersgedrag van kinderen in verschillende leeftijdscategorieën en in verschillende ruimtelijke omstandigheden.

b. klassikale gesprekken

In vervolg op en naar aanleiding van de enquête is in een aantal klassen (groepen) verder gepraat over fietsen.

c. tafelgesprekken

Volgend op de klassikale gesprekken is steeds met vier leerlingen (echte fietsers en echte niet-fietsers) kort doorgepraat over hun beweegredenen, hun omgeving, verwachtingen etc.

d. interviews met ouders

Om meer inzicht te krijgen in de rol die ouders en/of oudere broers of zussen spelen in de beslissing om te gaan fietsen, is met een achttal ouders van schoolkinderen gepraat over fietsen, met name het al dan niet fietsen van hun kinderen.

e. kindertekeningen en -teksten

De bezochte groepen hebben we gevraagd een tekening en een tekst te maken met als onderwerp fietsen. De teksten zijn onder meer verwerkt in het rapport als illustratie.

f. interviews met leerkrachten

Met de leerkrachten op de bezochte scholen zijn korte, soms meer informele gesprekken gevoerd over de kinderen en hun vervoersgedrag.

g. ronde tafelgesprek

De voorlopige conclusies van het onderzoek zijn voorgelegd aan een groep personen die vanuit hun achtergrond als deskundig op delen van het onderhavige terrein kunnen worden gezien.

In bijlage 4 wordt de hier kort beschreven aanpak uitgebreid beschreven.

1.4 Leeswijzer

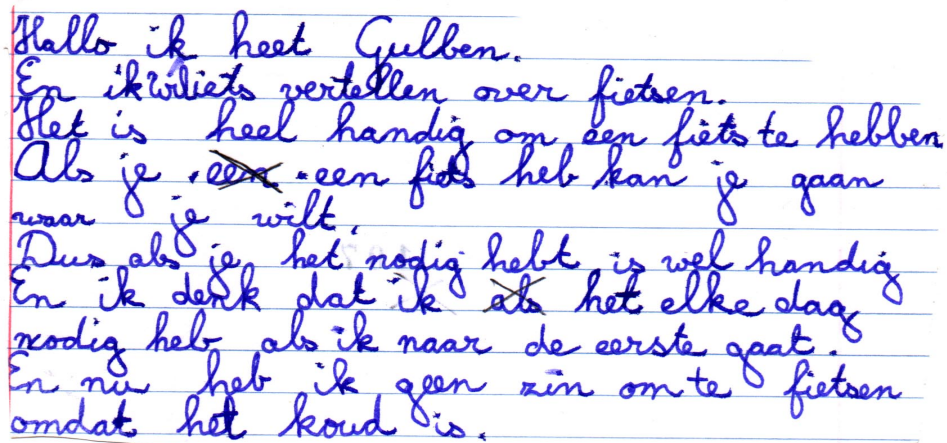
In het volgende hoofdstuk behandelen we het fietsgebruik door basisscholieren die in het onderzoek betrokken waren. Diverse aspecten van dat fietsgebruik passeren daarbij de revue. In hoofdstuk drie richten we de aandacht op mogelijke verschillen in het fietsgebruik tussen te onderscheiden groepen jongeren, bijvoorbeeld naar leeftijd, geslacht en etniciteit. Hoofdstuk vier bevat de belangrijkste conclusies, die daar gepresenteerd worden aan de hand van de eerder geformuleerde onderzoeksvragen.

2 GEBRUIK VAN DE FIETS

2.1 Inleiding

Fietst de Amsterdamse basisschoolscholier? In dit hoofdstuk bespreken we het fietsgedrag van deze groep, zowel na school als op weg naar school. We kijken daarbij naar de rol van de fiets als vervoermiddel, als speeltje en wat het fietsen thuis betekent. Ook eerste verklaringen voor het (niet) gebruik komen in dit hoofdstuk aan de orde. Tot slot bespreken we de antwoorden van de kinderen op onze vragen naar de waardering van de fiets. Wanneer in de tekst gesproken wordt over Amsterdamse schoolkinderen betreft het steeds de groepen 6, 7 en 8, tenzij we anders vermelden.

Hallo ik heet Gulben.
En ik wil iets vertellen over fietsen.
Het is heel handig om een fiets te hebben.
Als je ~~een~~ een fiets heb kan je gaan
waar je wilt.
Dus als je het nodig hebt is wel handig.
En ik denk dat ik ~~als~~ het elke dag
nodig heb als ik naar de eerste gaat.
En nu heb ik geen zin om te fietsen
omdat het koud is.

Voor Sabien en Bas.

2.2 Hoe gaan kinderen naar school

Kinderen in Amsterdam gaan over het algemeen lopend naar school. Verreweg de meeste kinderen zeggen *vaak* lopend naar school te gaan (60%), terwijl er daarnaast een deel is (18%) dat *soms* lopend naar school gaat.

Tabel 2.1: Vervoerswijze huis-school (n=937).

	Vaak	Soms	Nooit	Totaal
Lopend	60%	18%	22%	100%
Zelf fietsend	22%	22%	56%	100%
Met de auto	9%	36%	55%	100%
Met de bus, tram of metro	6%	8%	86%	100%
Achterop fiets of brommer	4%	22%	74%	100%
Op een andere manier	6%	6%	88%	100%

Hoewel fietsen op de tweede plaats staat van alle manieren waarop kinderen naar school kunnen gaan, is de fiets duidelijk niet zo populair als de eigen benen. De meerderheid van de kinderen komt *nooit* met de fiets naar school (56%). Slechts 22% zegt *vaak* met de fiets naar school te gaan. Daarnaast gaat een deel van de kinderen (22%) *soms* met de fiets naar school.

“Ik ga nooit op de fiets naar school want ik woon veels te dichtbij en ik moet naar basketbal na school”.

Van andere methoden om naar school te komen blijkt alleen de auto een rol van enige betekenis te spelen. Meer dan een derde van de kinderen (36%) wordt *soms* met de auto naar school gebracht. Iets minder dan een tiende (9%) wordt *vaak* met de auto gebracht. De meerderheid gaat nooit met de auto naar school (55%).

Kinderen komen ook wel eens achterop de fiets of brommer, maar dat gebeurt niet vaak. Iets meer dan een vijfde (22%) van de kinderen zegt *soms* achterop de fiets of brommer naar school te worden gebracht. Slechts 4% zegt *vaak* op die manier naar school te komen.

Het openbaar vervoer is voor Amsterdamse kinderen de minst voorkomende manier om naar school te gaan. Slechts 6% gaat *vaak* met de bus, tram of metro. Nog eens 8% gaat *soms* met de bus, tram of metro naar school. Het overgrote deel van de Amsterdamse schoolkinderen (86%) gaat echter nooit met de bus, tram of metro naar school.

Amsterdamse schoolkinderen gaan meestal *alleen* naar school (45%). Een deel van de kinderen (33%) gaat meestal vergezeld van een vriendje, vriendinnetje, broer of zus naar school en een vijfde (22%) van de kinderen wordt meestal gebracht door ouders of andere volwassenen.

Tabel 2.2: Ga je meestal alleen naar school of word je gebracht? (n=932).

Antwoord	
Ik ga meestal alleen	45%
Ik ga meestal vergezeld van een vriendje, vriendinnetje, broer of zus	33%
Ik wordt meestal gebracht door ouder(s) of andere volwassenen	22%
Totaal	100%

Kinderen die vaak naar school fietsen zijn vaak kinderen die alleen naar school gaan of met ouders of anderen volwassenen. Kinderen die naar school lopen zijn vaker kinderen die vergezeld gaan van een vriendje, vriendinnetje, broer of zus. Fietsen naar school leent zich wellicht minder goed voor sociale interactie met leeftijdsgenoten.

Wanneer kinderen gebracht worden door ouders of grote broer of zus, dan spelen daarbij verschillende achtergronden, waarbij gevaar onderweg, de grote afstand en gezelligheid de belangrijkste zijn.

Fietsen

van: **Khalid Lamuadni**

Fietsen is heel erg leuk. Je kunt fietsend naar school (enz).
maar ik heb geen tijd om leuk te fietsen. Soms wel
Maandag'Woensdag en Vrijdag moet ik naar karate
Dinsdag en Donderdag moet ik leren en huiswerk maken
Maar soms hou ik wel wat tijd over om te fietsen

einde

2.3 Redenen beperkt fietsgebruik van huis naar school

Amsterdamse schoolkinderen gaan dus veelal lopend naar school. De fiets laten ze meestal staan. Het is niet zo dat kinderen geen fiets hebben, of dat ze niet kunnen fietsen. De meeste kinderen in Amsterdam (71%) hebben één fiets en een behoorlijk aantal zelfs twee fietsen (20%).

“Ik had er drie fiets, maar twee is gestolen. Nu heb ik maar een fiets die is ook leuke fiets”.

Ook vinden de meeste kinderen dat ze goed kunnen fietsen (98%). Een zeer klein deel van de Amsterdamse kinderen vindt dat ze een beetje kan fietsen (2%). Vrijwel geen van de kinderen zegt niet te kunnen fietsen.

“Ik kan heel goed fietsen en val nooit van mijn fiets af”.

De fiets van het Amsterdamse schoolkind bevindt zich in het algemeen in bruikbare staat. Iets meer dan de helft van de kinderen heeft een (bijna) nieuwe fiets (51%). Daarnaast heeft bijna de helft van de kinderen een ‘niet heel oude maar ook niet heel nieuwe fiets’ (49%). Slechts bij een klein deel (2%) van de fietsen gaat het volgens de kinderen om een oude fiets. De meeste fietsen (86%) doen het goed volgens de kinderen. Toch heeft 14% van de kinderen een fiets die stuk is (deze kan wel worden gemaakt).

“Fietsen is leuk ik doe samen met mijn zus met de fiets maar het is jammer dat er een gaatje in de binnenband zit”.

Zelf zeggen verreweg de meeste kinderen dat zij niet naar school fietsen omdat de school dichtbij is, en ze het makkelijk kunnen lopen (52%) of dat zij liever gaan lopen (17%). Het gevaar speelt in de keuze om niet met de fiets te gaan een beperkte rol: 11% zegt dat het gevaarlijk is om met de fiets naar school te gaan. Van alle genoemde redenen is dat de vierde plaats.

Toch blijkt uit de gesprekken dat gevaar wel een rol speelt. De kinderen weten feilloos de gevaren op te noemen in de directe omgeving en geven eveneens de gewenste oplossingen aan. Een aantal karakteristieke citaten:

“Ik vind het gevaarlijk bij de brug want je kan niet zien of er wat aan komt. Ook vind ik het gevaarlijk dat veel mensen door rood rijden”.

“Ik begrijp niet waarom ze niet gewoon op elk kruispunt een stoplicht zetten”.

Behalve voor stoplichten werd ook gepleit voor goed gemarkeerde (‘fel gekleurde’) fietspaden. Daar waar die fietspaden volop aanwezig zijn, zoals bij de school in Nieuw Sloten, werd wel veel naar school gefietst (slechts 10% komt daar nooit op de fiets op school).

Tabel 2.3: Waarom ga je nooit met de fiets naar school? (kinderen mochten meer antwoorden geven) (n=520)).

Antwoord	
De school is dichtbij, ik kan het makkelijk lopen	52%
Een andere reden	18%
Ik ga liever lopen of met de bus	17%
Het is gevaarlijk om op de fiets naar school te gaan	11%
Ik heb geen fiets, mijn fiets is stuk	10%
De school is te ver weg	13%
Er is geen fietsenstalling op school	3%
Ik heb een hekel aan fietsen	1%
Ik kan niet fietsen	1%

De ‘andere reden’ die veel kinderen opgeven blijkt bij nadere analyse vaak te vallen in de categorie ‘de school is dichtbij’ of ‘ik ga liever lopen’. Veel kinderen geven echter als andere reden om niet naar school te fietsen dat hun fiets dan gestolen wordt. Zij wijzen daarbij op het ontbreken van een (veilige) stalling bij de school.

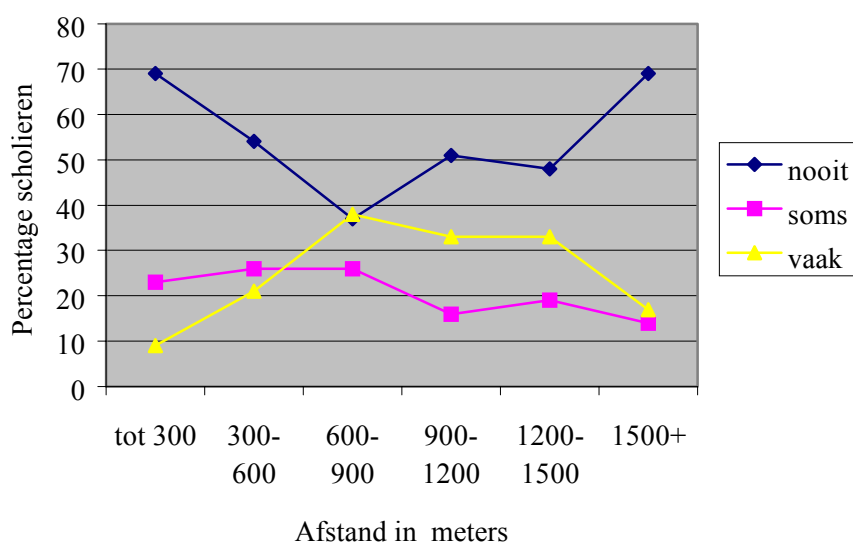
De afstand van - en naar school blijkt een belangrijke rol te spelen in het fietsgebruik. Gemiddeld wonen kinderen in Amsterdam inderdaad heel dicht - op circa 700 meter afstand - bij hun basisschool. De tijd die het hen gemiddeld zou kosten om naar school te fietsen is circa 7,5 minuten¹.

Meer dan een kwart van de kinderen woont binnen een straal van 300 meter van school. De groep nooit-fietsers is onder hen het grootst. Naarmate kinderen verder van school wonen wordt er vaker gefietst, hoewel bij een afstand van 1200 meter of meer weer een neergaande trend zichtbaar is in het fietsgebruik naar school. De optimale afstand om de fiets te gebruiken in het huis-school verkeer lijkt te liggen bij een afstand tussen de 600 en 1200 meter van school (zie grafiek 2.1).

“In groep 4 fietste ik in 30 minuten naar school toen in groep 5 in een kwartier en nu in 5 minuten”.

¹ De hemelsbrede afstand die kinderen van school wonen is vastgesteld met behulp van een computerprogramma van de onderzoeksafdeling van de dienst IVV. Hiertoe is gebruik gemaakt van de postcodes van het kind en van de school. De fietstijd is eveneens door hen berekend, m.b.v. een door hen gebruikt verkeersmodel genaamd Genmod. Ten behoeve van het berekenen van deze gemiddelden zijn de kinderen die meer dan 5 kilometer van school wonen (minder dan 4% van de onderzoekspopulatie) niet meegenomen. Dit vanuit de veronderstelling dat deze cases ten onrechte het gemiddelde opdrijven.

Grafiek 2.1: Relatie tussen afstand en fietsgebruik.

Vroeger leerde ik van me vader fietsen
 en dat vond ik heel erg leuk.
 Dus ik wouw niet op geven tot dat
 ik kon fietsen. Maar nu heb ik niet
 veel zin meer om te gaan fietsen, Omdat
 ik niet zo veel vriendjes en vriendinnetjes
 in de buurt heb.
 Maar later wil ik wel meer gaan
 fietsen voor me conditie en dat zou ik
 dan heel erg fijn vinden, want
 nu heb ik niet meer zo veel tijd
 om de gaan fietsen.
 Dus later wil ik veel meer gaan fietsen!
 Dat zweik zweik ik dan.

2.4 Fietsgebruik na schooltijd en in het weekend

Hoewel kinderen de fiets meestal niet in het traject van huis naar school gebruiken, geven de meeste kinderen (69%) aan wel *vaak* te fietsen (bijna iedere dag of enkele dagen per week). Daarnaast zegt een vijfde van de kinderen (20%) *soms* te fietsen. (ongeveer één keer per week). Een niet te verwaarlozen deel van de kinderen (11%) zegt echter (bijna) nooit te fietsen (misschien een paar keer per jaar of nooit).

Naast het huis-school traject wordt de fiets vooral gebruikt om mee te spelen of te crossen.

“Fietsen is alleen vet als je wheelies kunt maken, ...en slippen”.

Bijna driekwart (71%) van de schoolkinderen speelt of crosst met zijn of haar fiets. De helft van hen doet dat vaak, de andere helft soms. Behalve crossen is het *“rondjes rijden”* favoriet. De fiets is dan het handige hulpmiddel bij het rondhangen in de buurt, vaak met een groepje. Ook worden wel eens fietstochtjes gemaakt. Bijna driekwart van de kinderen (71%) doet dat zo nu en dan. Daarbij worden behoorlijke afstanden afgelegd.

Verder geven kinderen aan met hun fiets vriendjes en vriendinnetjes te bezoeken. Bijna twee derde van de Amsterdamse schoolkinderen (64%) doet dat wel. Ook wordt de fiets met een duidelijke functie gebruikt, namelijk om boodschappen mee te doen of om mee naar clubjes te gaan.

“Met een fiets kun je naar overal gaan naar waar je wilt, je kan er mee wandelen, crossen ook, naar je voetbalclub toe gaan of naar je karateles gaan naar waar je wilt”.

“Als je moet boodschappen doen en de winkel is te ver en hij gaat over een half uur dicht en als je met de fiets gaat dan ben je sneller”.

Kinderen die nooit naar school fietsen zijn ook minder fanatieke fietsers buiten schooltijd. Vooral het functioneel gebruik van de fiets: om vriendje of vriendinnetjes te bezoeken, naar clubjes te gaan - en in mindere mate - om boodschappen te doen, is minder groot onder kinderen die nooit naar school fietsen. Spelen en crossen met de fiets doen zij echter ongeveer even vaak als kinderen die vaak naar school fietsen.

2.5 De fiets thuis

leren fietsen

Zoals eerder vermeld vinden vrijwel alle kinderen dat zij goed kunnen fietsen. De meeste kinderen (58%) hebben het fietsen geleerd van (een van hun) ouders.

“Ik heb fietsen van mij vader en moeder geleerd, eerst op drie wielen dan pas op twee”.

‘Iemand anders’ is ook voor veel kinderen (26%) een goede leermeester geweest. Meestal bleken de kinderen hierbij op zichzelf te doelen. Ook buurvrouwen, tantes en ooms worden genoemd. Een broer of zus kan ook een uitkomst zijn. Van alle kinderen heeft 17% (onder meer) leren fietsen van hun broer of zus. Een vriendje of vriendinnetje wordt het minst vaak genoemd (4%) als degene van wie kinderen leren fietsen.

Tabel 2.4: Van wie heb jij leren fietsen? (kinderen mochten meer antwoorden geven; n=927).

Antwoord	
Mijn vader of mijn moeder	58%
Iemand anders	26%
Mijn broer of zus	17%
Weet ik niet	6%
Vriendje of vriendinnetje	4%

fietsvaardigheden ouders

Hoewel de meeste kinderen aangeven van (een) van hun ouders te hebben leren fietsen kunnen met name moeders - volgens hun kinderen - zelf niet zo goed fietsen. Iets minder dan een kwart van de moeders (23%) kan volgens de kinderen niet fietsen. Daarnaast weet een deel van de kinderen (12%) niet of hun moeder kan fietsen. Vaders kunnen wel fietsen. Slechts 4% van de kinderen zegt dat hun vader niet kan fietsen.

“Mijn ouders hoeven niet op de fiets want mijn vader heeft een auto”.

Niet alleen kunnen relatief veel ouders niet fietsen, ouders zijn volgens hun kinderen ook minder enthousiast over de fiets. Een derde van de kinderen denkt niet dat hun ouders fietsen leuk vinden.

Ook de frequentie waarmee ouders volgens hun kinderen op de fiets stappen ligt beduidend lager dan die van kinderen zelf. Bijna een derde (30%) van de vaders fietst volgens hun kinderen (bijna) nooit en bijna de helft (44%) van de moeders stapt volgens hun kinderen (bijna) nooit op de fiets.

Tabel 2.5: Hoe vaak fietsen jij, je vader en je moeder? (n=933, 795, 782).

	Zelf	Vader	Moeder
Vaak	69%	38%	32%
Soms	20%	32%	24%
(Bijna) nooit	11%	30%	44%
Totaal	100%	100%	100%

Fietsen is heel leuk.
 Je kan met de fiets naar je oma ofzo.
 Maar sommige jongens doen heel gevaarlijk.
 En ze stuntsen.
 Daardoor kan je been of je hoofd breken.
 Dan gaam ze naar eerste hulp.

2.6 Status van de fiets

imago

Met het imago van de fiets zit het wel goed. Bijna alle kinderen vinden fietsen leuk.

“Ik vind fietse leuk en ik doe elke dag, maar ik wil een beetje nieuwe fiets”.

Ook denken bijna alle kinderen dat hun vrienden fietsen ook leuk vinden.

Kinderen zijn over het algemeen trots op hun fiets en veel kinderen vinden dat fietsen goed bij hen past. De meerderheid van de kinderen heeft meestal zin om te fietsen. Slechts een klein deel zegt geen zin te hebben om te fietsen. Vrijwel geen van de kinderen vindt fietsen een gek gezicht.

“Ik vind fietsen gaaf, vooral in de bossen. Daarom ga ik vaak naar Bakkum”.

Kinderen vinden een fiets met versnellingen vaak leuker dan een fiets zonder versnellingen. Over de status van de fiets in vergelijking met de brommer of scooter zijn de meningen verdeeld. Bijna de helft van de kinderen is van mening dat een scooter of brommer veel beter is dan een fiets. De andere helft neigt meer naar het tegendeel.

Verreweg de meeste kinderen vinden fietsen net zo goed iets voor meisjes als voor jongens en net zo goed iets voor jonge als voor oudere kinderen.

Wanneer negatief wordt geoordeeld over de fiets, dan worden vaak hele praktische problemen naar voren gebracht, zoals het weer of het feit dat je moe wordt van fietsen.

“Fietsen is wel leuk, maar je benen gaan er zeer van doen”.

“Ik fiets graag vooral als het warm is en veel wind. Het is niet leuk als het regent, dan wordt bijna alles nat”.

praktische waarde van de fiets

De fiets is volgens kinderen een snel vervoersmiddel. Zo vinden bijna alle kinderen dat je met de fiets snel bent waar je moet zijn.

“Met de fiets kom je nooit te laat op school”.

Ook is de fiets geschikt om zelfstandig dingen mee te ondernemen. Een ruime meerderheid van de kinderen vindt dat je met de fiets ergens naartoe kan gaan zonder je ouders. Nogal wat kinderen noemde in de gesprekken tevens het gezonde van fietsen, zowel voor henzelf als ook voor de omgeving.

“Ik vind fietsen goed voor je conditie en goed voor je als je dik bent”.

“Fietsen zijn goed te gebruiken. En het is beter voor het milieu. En je kan er overal mee heen”.

Een nadeel van de fiets is het eerder genoemde gevaar. Zo'n driekwart van de kinderen noemt het gevaar als nadeel. Ook zijn vrij veel kinderen (60%) van mening dat een fiets snel wordt gestolen. Bij een op de zes kinderen was het vorig jaar een fiets gestolen.

Een fiets is volgens kinderen niet zo kwetsbaar. Slechts weinig kinderen vinden dat een fiets snel stuk gaat. En wanneer je fiets stuk is, dan wordt die vaak gemaakt door iemand in de familie, zegt twee derde van de kinderen.

Tabel 2.6: De praktische waarde van de fiets (n=937).

	waar	meestal waar	meestal niet waar	niet waar	Totaal
Met de fiets ben je snel waar je moet zijn	54%	35%	7%	4%	100%
Met de fiets kan je ergens naar toe zonder je ouders	50%	24%	10%	16%	100%
Als mijn fiets stuk is, maakt iemand uit mijn familie hem voor mij	44%	19%	12%	25%	100%
Fietsen in de stad is gevaarlijk	39%	42%	10%	9%	100%
Een fiets wordt snel gestolen	26%	36%	23%	15%	100%
Op de fiets wordt je vies	4%	14%	33%	49%	100%
Een fiets gaat snel stuk	4%	10%	27%	59%	100%
Fietsen gaat te langzaam voor mij	4%	5%	14%	77%	100%

De toekomst

De meeste kinderen denken in de komende jaren meer te gaan fietsen. De middelbare school is vaker op enige afstand gelegen en de fiets is de eerste jaren het uitgelezen vervoermiddel. Later krijgt de fiets dan concurrentie van de scooter of brommer.

“Ik vind fietsen wel leuk, maar een scooter of motor is best wel leuker”.

Ik zou mijn fiets niet willen missen omdat
het handig is als je boodschappen gaat doen ben
je er lekker snel en het is leuk om te fietsen.

Als ik ouder ben ga ik meer fietsen omdat
ik dan een fiets veel meer nodig heeft met je
fiets naar school want bij de hoge school ga je
als het lekker weer is met je fiets naar school.

2.7 Samenvatting

De meeste kinderen gaan te voet naar school. Hoewel de fiets op de tweede plaats staat van de vervoersmogelijkheden naar school is deze duidelijk geen veel gebruikt vervoersmiddel in het huis-school traject.

De belangrijkste reden waarom kinderen niet naar school fietsen is omdat de school dichtbij is, en zij het makkelijk kunnen lopen. Alle andere redenen, waaronder verkeersgevaar, spelen een ondergeschikte rol.

Vrijwel alle kinderen zeggen goed te kunnen fietsen. Ook bezitten bijna alle kinderen een fiets. Dit is meestal een (bijna) nieuwe fiets of een 'niet heel oude maar ook niet heel nieuwe fiets'. De meeste fietsen doen het goed. De fiets lijkt eerder te goed voor het traject van huis naar school dan niet goed genoeg.

Na schooltijd wordt er door de meeste Amsterdamse schoolkinderen wél veel gefietst. Met de fiets wordt veel gespeeld (rondjes rijden), gecroost, er worden veel fietstochtjes gemaakt, vriendjes en vriendinnetjes bezocht en boodschappen gedaan.

Kinderen vinden fietsen over het algemeen leuk, ze denken dat hun vrienden dat ook vinden en ze hebben zin om te fietsen. Ook de praktische waarde van de fiets lijkt door kinderen te worden gewaardeerd: ze vinden de fiets een snel vervoersmiddel waarmee je je zelfstandig kunt vervoeren en de fiets gaat niet snel stuk.

Wel vinden kinderen fietsen in de stad gevaarlijk en zijn ze van mening dat de fiets snel wordt gestolen.

De meeste kinderen vermoeden dat hun ouders fietsen lang niet zo leuk vinden als zijzelf. Hun ouders fietsen volgens hen beduidend minder vaak. En relatief veel ouders - met name moeders - kunnen eenvoudigweg niet fietsen. Wel leerden de meeste kinderen fietsen van hun ouders, hoewel ook broers, zussen en het bekende vallen en opstaan een rol speelden.

3 HET FIETSGEBRUIK NADER BEKEKEN

3.1 Inleiding

Het vorige hoofdstuk behandelden wij het fietsgebruik van de schoolkinderen in zijn algemeenheid. In dit hoofdstuk kijken we of er verschillen zijn in fietsgebruik naar leeftijd, geslacht en etniciteit. In de presentatie volgen wij daarbij in grote lijnen de structuur van hoofdstuk twee. Aan de hand van de geconstateerde verschillen in gebruik schetsen we tevens een beeld van de typische “niet fietser”.

3.2 Leeftijd

vervoer naar school

Leeftijd blijkt van invloed op de wijze waarop kinderen naar school komen. Kinderen uit groep 7 en 8 nemen vaker de fiets naar school dan kinderen uit groep 6 (resp. 48%; 46% en 34%). Daarnaast worden kinderen uit groep 8 minder vaak met de auto gebracht dan kinderen uit lagere groepen.

Hoe ouder het kind, hoe meer het zelfstandig naar school gaat. Het percentage kinderen dat alleen naar school gaat bedraagt in groep 6 bijna 40%, in groep 7 is dat 45% en in groep 8 gaat 52% alleen naar school.

redenen beperkt fietsgebruik

Van de kinderen die naar school gebracht worden door ouders of andere volwassenen, geven kinderen uit groep 6 het vaakst als reden dat de weg naar school te gevaarlijk is (31%). Door kinderen uit groep 7 en groep 8 wordt die reden minder vaak gegeven (resp. 26% en 11%).

Ook komen kinderen uit groep 6 vaker niet op de fiets naar school omdat hun fiets stuk is of dat ze geen fiets hebben (14%) dan kinderen uit groep 7 en groep 8 (beide 5%).

Dat de school dichtbij is en het makkelijk gelopen kan worden, of dat men gewoon ‘liever loopt’ is voor kinderen uit alle groepen een even vaak genoemde reden.

fietsgebruik na schooltijd en in het weekend

Kinderen in groep 6 fietsen niet alleen minder vaak naar school, ook in het algemeen zeggen kinderen uit groep 6 minder vaak te fietsen dan kinderen uit groep 7 en groep 8 (resp. 60%; 73% en 70% zegt vaak te fietsen).

Kinderen uit groep 6 gebruiken de fiets minder vaak om vriendjes of vriendinnetjes te bezoeken dan kinderen uit groep 7 en 8 (resp. 55%; 65% en 71%). Ook het gebruik van de fiets om naar clubjes te gaan hangt direct samen met leeftijd: kinderen uit groep 6 doen dat beduidend minder vaak dan kinderen uit groep 7 en groep 8 (resp. 39%, 50% en 57%). Kinderen uit groep 6 maken tevens minder vaak fietstochtjes dan kinderen uit groep 7 en groep 8 (63%, 76% en 72%).

Het fietsgebruik blijkt derhalve samen te hangen met leeftijd en, waarschijnlijk, met de daarmee gepaard gaande zelfstandigheid van kinderen.

status van de fiets

Leeftijd is niet van invloed op de mate waarin kinderen zeggen fietsen *leuk* te vinden.

Er zijn wel verschillen in de mate waarin kinderen trots zijn op hun fiets en de mate waarin kinderen vinden dat fietsen bij hen past. Kinderen uit groep 6 en 7 zeggen vaker trots te zijn op hun fiets dan kinderen uit groep 8 (resp. 86%, 86% en 77% vindt dat (meestal) waar). Ook zeggen kinderen uit groep 6 en groep 7 vaker dat fietsen bij hen past dan kinderen uit groep 8 (resp. 83%, 85% en 75% vindt dat (meestal) waar).

Er zijn geen verschillen tussen kinderen in de waardering van een fiets met versnellingen. Wel vinden meer kinderen uit groep 8 een scooter of brommer veel beter dan een fiets dan kinderen uit groep 7 en groep 6 (resp. 57%, 49% en 45% vindt dat).

Bij de kinderen uit de lagere groepen waren er verschillenden die de fiets ofwel echt iets voor jongens, danwel specifiek een vervoermiddel voor meisjes vonden. Ook werd de fiets in de lagere groepen nogal eens bestempeld als typisch voor 'kleine kinderen'. In groep 8 werd de fiets minder bijzonder gezien en passend geacht voor iedereen.

praktische waarde van de fiets

Oudere kinderen hebben ook wat meer waardering voor de praktische waarde van de fiets. Zo vinden iets meer kinderen uit groep 8 en groep 7 dat je op de fiets snel bent waar je moet zijn dan kinderen uit groep 6 (resp. 89%, 91% en 84%). Kinderen uit groep 6 en groep 7 vinden bovendien beduidend vaker dat je op de fiets vies wordt dan kinderen uit groep 8 (resp. 23%, 17% en 14%).

De grotere zelfstandigheid van groep acht kinderen blijkt ook uit het feit dat zij fietsen in de stad minder vaak gevaarlijk vinden dan kinderen uit groep 7 en 6 (resp. 75%, 84% en 82% vindt het gevaarlijk).

1 ik vindt fietsen heel leuk.
2 maar helaas heb ik geen fiets.
3 maar soms mag ik van mijn vrienden.
4 Dan maak ik een groot ritje.
5 Mischen krijg ik ook een mooie fiets.
6 Dan ga ik lekker fietsen

3.3 Geslacht

vervoer naar school

Meisjes gaan iets minder vaak met de fiets naar school dan jongens (resp. 41% en 48%). Meisjes worden daarentegen iets vaker met de auto gebracht (resp. 49% en 42%). Wat betreft de andere vervoersmogelijkheden zijn er geen noemenswaardige sekseverschillen.

Jongens gaan veel vaker alleen naar school (53%) dan meisjes (37%). Meisjes gaan vaker met een vriendje, vriendinnetje, broertje of zusje (+8%) en worden vaker gebracht door ouders of andere volwassenen (+8%).

redenen beperkt fietsgebruik

De reden om niet met de fiets naar school te gaan verschilt niet noemenswaardig voor jongens en meisjes. Jongens zeggen even vaak (of even weinig) als meisjes dat het gevaarlijk is om op de fiets naar school te gaan, dat de school te ver weg is, of te dichtbij.

fietsgebruik na schooltijd en in het weekend

Jongens zeggen na schooltijd iets vaker te fietsen dan meisjes (respectievelijk 74% en 65% zegt vaak te fietsen). Meisjes fietsen iets vaker 'soms' dan jongens (respectievelijk 23% en 17%).

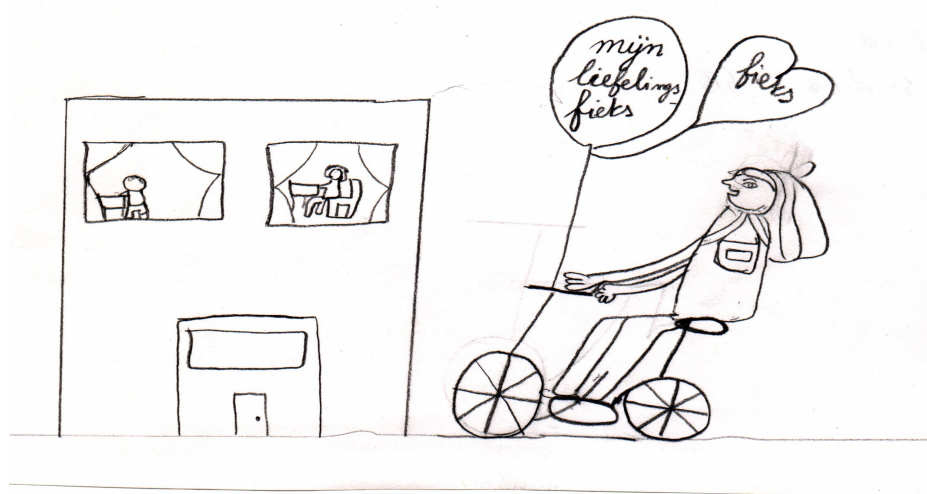
Jongens gebruiken de fiets vaker om mee te spelen of te crossen in vergelijking met meisjes (respectievelijk 79% en 63%). Ook gaan jongens vaker op de fiets naar clubjes dan meisjes (respectievelijk 55% en 43%). Meisjes gebruiken de fiets iets vaker om vriendjes en vriendinnetjes te bezoeken dan jongens (respectievelijk 69% en 61%) en om boodschappen te doen (respectievelijk 66% en 56%).

status van de fiets

Geslacht is niet van invloed op de mate waarin kinderen fietsen *leuk* vinden, de mate waarin kinderen trots zijn op hun fiets of de mate waarin zij vinden dat fietsen bij hen past. Er zijn evenmin verschillen waar het gaat om de mate waarin kinderen denken dat hun ouders of vrienden fietsen leuk vinden.

Jongens vinden wel beduidend vaker dan meisjes dat een fiets met versnellingen veel leuker is dan een fiets zonder versnellingen (respectievelijk 84% en 71%). Ook een scooter of brommer wordt door jongens veel vaker 'beter' genoemd dan een fiets (62%) dan door meisjes (38%).

Meisjes vinden veel vaker fietsen meer iets voor meisjes dan jongens (respectievelijk 21% en 9%). Jongens vinden fietsen juist veel vaker iets meer voor jongens dan meisjes (respectievelijk 40% en 9%). Jongens vinden net zo min als meisjes dat fietsen meer iets is voor kleine kinderen dan voor kinderen in groep 6, 7 en 8.

3.4 Herkomst ouders en kind

fietsgebruik van huis naar school

Er is een duidelijke verschil tussen kinderen met een Nederlandse achtergrond en kinderen met een Turks, Marokkaanse of Surinaamse achtergrond waar het gaat om de manier van naar school gaan. Van de allochtone Nederlandse schoolkinderen zegt 70% nooit met de fiets naar school te gaan, tegen 47% van de autochtone Nederlandse kinderen.

De kinderen met een niet Nederlandse achtergrond komen vooral lopend naar school. Marokkaanse kinderen lopen het vaakst naar school, namelijk ruim 80% van hen zegt altijd te lopen naar school. Bij Turkse kinderen bedraagt dit percentage 71, bij Surinaamse kinderen 63 en bij autochtone Nederlandse scholieren 52¹.

Wat betreft het fietsgebruik naar school zijn de resultaten minder eenduidig. Verrassend genoeg gaan met name *tweede generatie* buitenlandse kinderen (die zelf wel in Nederland zijn geboren) weinig met de fiets naar school (28%). *Eerste generatie* buitenlandse kinderen (die zelf eveneens in het buitenland zijn geboren) gaan vaker dan zij met de fiets naar school (44%). Kinderen van wie een van ouders in het buitenland is geboren fietsen nog vaker naar school (54%). Kinderen wier ouders beide in Nederland zijn geboren fietsen het vaakst naar school (65%).

Opvallend is dat kinderen van wie de ouders buiten Nederland zijn geboren aanzienlijk *minder* vaak naar school worden gebracht door ouders of andere volwassenen (15%) dan kinderen van wie één of beide ouders in Nederland is geboren (29%). Deze kinderen blijken vooral vaak met een vriendje, vriendinnetje, broer of zus naar school gaan. Met name Marokkaanse kinderen worden weinig naar school gebracht. Daarmee verband houdend blijkt dat kinderen van wie de ouders buiten Nederland zijn geboren ook minder vaak (21%) achterop de fiets of brommer naar school komen dan kinderen waarvan de ouders in Nederland zijn geboren (30%), en veel vaker met de bus tram of metro (resp. 21% en 10%) komen. Met name kinderen van Turkse afkomst gaan weinig achterop. Het zijn vooral kinderen van Surinaamse afkomst die met de tram, bus of metro gaan.

Uit de antwoorden van de kinderen op de enquêtevragen blijkt ook dat wanneer allochtone kinderen naar school gebracht worden door ouders, dit vooral gebeurt vanwege de afstand. Gepercipieerd gevaar of gezelligheid zijn geen veel genoemde redenen voor het brengen. Het betreft hierbij vooral Turkse en Marokkaanse kinderen. Van hen wordt blijkbaar eerder een zelfstandig gedrag in het school-huis verkeer verwacht dan van de overigen kinderen.

---

¹ Etniciteit is vastgesteld met behulp van de identiteitsvraag: 'bij welke groep hoor jij'. Hierbij konden kinderen ook meer antwoorden geven, bijvoorbeeld zowel Marokkaans als Nederlands.

redenen beperkt fietsgebruik van huis naar school

Onder kinderen waarvan de ouders in het buitenland zijn geboren zijn meer kinderen die *nooit* naar school fietsen. De redenen die zij daarvoor geven lopen meer uiteen dan die van kinderen van wie één of beide ouders in Nederland is geboren.

Kinderen van wie een of beide ouders in Nederland is geboren die nooit naar school fietsen weten heel goed waarom zij dat niet doen: 62% zegt dat de school dichtbij is, en het makkelijk gelopen kan worden. Ter vergelijking: slechts 39% van de eerste generatie buitenlandse kinderen geeft dit als reden om niet naar school te fietsen.

Van de kinderen die nooit fietsend naar school gaan, gaan kinderen van wie de ouders buiten Nederland zijn geboren vaker 'liever lopen of met de bus' (19%) dan de overige kinderen (3%). Ook geven die kinderen vaker als reden dat zij geen fiets hebben of dat hun fiets stuk is (12%) dan kinderen van wie één of beide ouders in Nederland is geboren (5%). Vooral onder Surinaamse kinderen is dit een reden om niet op de fiets naar school te gaan.

fietsgebruik na schooltijd en in het weekend

De mate waarin een Amsterdams kind in het algemeen de fiets gebruikt, blijkt samen te hangen van de herkomst van de ouders. Slechts 4% van de autochtone kinderen zegt nooit te fietsen. Bij kinderen van allochtone afkomst ligt dit percentage 3 tot 4 maal hoger (4 maal wanneer een van de ouders niet in Nederland is geboren). Van alle kinderen van buitenlandse afkomst fietsen kinderen van Turkse afkomst het meest.

De functie die de fiets vervult voor een kind - na schooltijd en in het weekend - hangt soms af van de herkomst van de ouders. Zo wordt de fiets door kinderen van wie een of beide ouders in Nederland is geboren veel vaker gebruikt voor het bezoeken van vriendjes of vrien-

dinnetjes (81% doet dat *vaak* of *soms*) dan kinderen wiens ouders niet in Nederland zijn geboren (55% doet dat *vaak* of *soms*).

Ook voor het vervoer naar 'clubjes' gebruiken kinderen van wie een of beide ouders in Nederland zijn geboren de fiets veel vaker (60% doet dat *vaak* of *soms*) dan kinderen wier ouders buiten Nederland zijn geboren (39%).

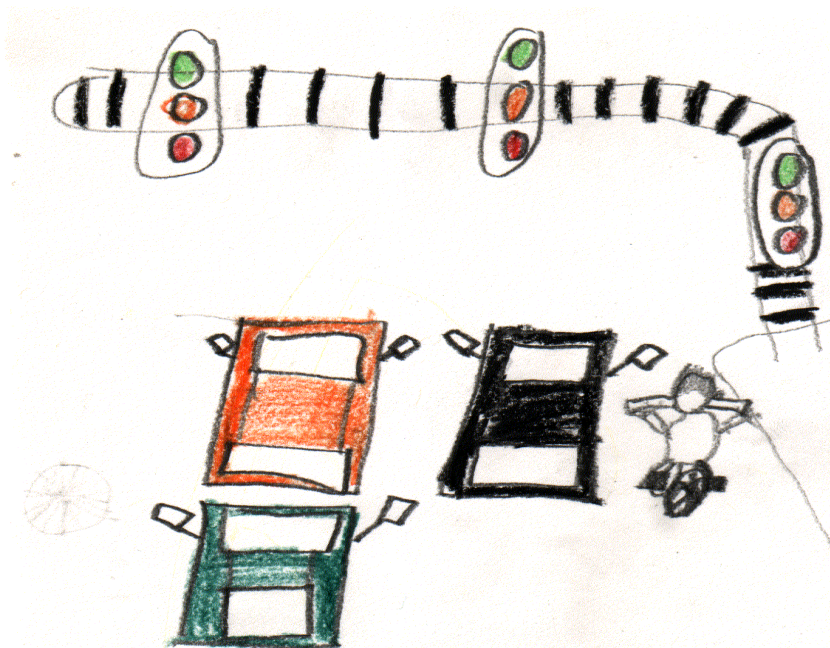
Met betrekking tot andere doelen van de fiets (boodschappen doen, spelen of crossen, fietstochtje maken) zijn de verschillen voor kinderen met andere herkomst afwezig of niet noemenswaardig.

de status van de fiets

Evenveel kinderen van ouders die in Nederland zijn geboren vinden fietsen leuk als kinderen waarvan de ouders niet in Nederland zijn geboren. Kinderen van wie de ouders niet in Nederland zijn geboren zijn iets vaker trots op hun fiets (87% in vergelijking met 81%).

Opvallend zijn de verschillen wanneer het gaat om de 'zin' in het fietsen. Van de kinderen met ouders die in Nederland zijn geboren heeft slechts 7% geen zin om te fietsen. Bij tweede generatie buitenlandse kinderen is dit percentage 18%, en van eerste generatie buitenlandse kinderen heeft maar liefst 26% geen zin om te fietsen. Met name kinderen van Turkse afkomst geven aan geen zin te hebben.

Onder kinderen wier ouders buiten Nederland zijn geboren is de waardering voor een fiets met versnellingen groter (84%) dan onder kinderen van wie een of beide ouders in Nederland is geboren (73%). Ook de waardering voor een brommer of scooter is groter onder kinderen van wie de ouders buiten Nederland zijn geboren (64%) dan onder kinderen van wie een of beide ouders in Nederland is geboren (34%). Deze tendens is het sterkst onder kinderen van Marokkaanse afkomst.

praktische waarde van de fiets

De snelheid van de fiets wordt door kinderen van alle herkomsten evenzeer gewaardeerd evenals het feit dat je met de fiets ergens naartoe kan gaan zonder je ouders. Wel vinden meer kinderen van wie een of beide ouders in het buitenland is geboren dat je op de fiets vies wordt (19%) dan kinderen van wie beide ouders in Nederland zijn geboren (11%).

Herkomst heeft geen invloed op de mate waarin kinderen fietsen in de stad gevaarlijk vinden.

Wel vinden kinderen wier ouders buiten Nederland zijn geboren iets vaker dat een fiets snel wordt gestolen (65%) dan andere kinderen (56%). Vooral kinderen van Surinaamse afkomst zijn deze mening vaak toegedaan. Ook vinden iets meer kinderen waarvan de ouders buiten Nederland zijn geboren dat een fiets snel stuk gaat (18%) dan andere kinderen (12%). Met name kinderen van Marokkaanse afkomst vinden dit.

leren fietsen

Kinderen van wie een of beide ouders in Nederland zijn geboren hebben vaak (75%) van hun ouders leren fietsen. Kinderen van wie de ouders buiten Nederland zijn geboren hebben be-
duidend minder vaak leren fietsen van hun ouders (44%). Zij leren vaker fietsen van een broer of zus (23% in vergelijking met 11% van de kinderen van wie een of beide ouders in Nederland zijn geboren) of van 'iemand anders' (32% in vergelijking met 24%). Met name Marokkaanse kinderen hebben het fietsen vaak niet van hun ouders geleerd, maar vaak van hun broer of zus.

Relatief veel ouders die in het buitenland zijn geboren kunnen niet fietsen. Van de moeders kan meer dan een derde (39%) volgens hun kinderen niet fietsen. Daarnaast weet een zesde (17%) van deze kinderen niet of hun moeder kan fietsen. Dit probleem speelt met name onder Marokkaanse en - in mindere mate - onder Turkse moeders. Surinaamse moeders kunnen meestal wel fietsen. Vaders die in het buitenland zijn geboren kunnen vaak wel fietsen volgens hun kinderen, maar toch ligt het percentage dat niet kan fietsen onder hen beduidend hoger (6%) dan onder vaders die in Nederland zijn geboren (0%).

Moeders die in het buitenland zijn geboren fietsen ook veel minder dan moeders die in Nederland zijn geboren. Maar liefst meer dan de twee derde van de moeders die buiten Nederland zijn geboren (68%) fietst (bijna) nooit. Onder in Nederland geboren moeders fietst slechts 10% (bijna) nooit. Met name Marokkaanse en Turkse moeders fietsen (bijna) nooit. Surinaamse moeders fietsen meer, alhoewel zij op hun beurt weer aanzienlijk minder vaak fietsen dan Nederlandse moeders.

Onder vaders wordt meer gefietst. Van de in Nederland geboren vaders fietst een kwart (24%) volgens hun kinderen (bijna) nooit. Onder de buiten Nederland geboren vaders fietst een derde (32%) (bijna) nooit.

3.5 Fietser en niet fietser

Door middel van een vergelijking tussen achtergrondkenmerken van de ‘niet-fietser’ (die in de enquête heeft aangegeven (bijna) nooit te fietsen) en de ‘fietsfanaat’ (die in de enquête heeft aangegeven vaak te fietsen) kan een profiel van de niet-fietser worden verkregen. Bij deze analyse dient overigens steeds voor ogen te worden gehouden dat de niet-fietsers slechts een klein aandeel (11%) van het totaal innemen.

Kenmerkend voor veel niet-fietsers is dat zij eenvoudigweg geen fiets hebben. Het komt onder hen ook vaker voor dat de fiets stuk is, soms zelfs zo dat deze niet meer gemaakt kan worden. Het is de vraag hoe de causaliteit moet worden gelegd; leidt het niet hebben van een (bruikbare) fiets tot non gebruik, of heeft de niet fietser geen interesse voor een (bruikbare) fiets? Eerder in dit rapport werd echter al opgemerkt dat kinderen die geen fiets hebben allemaal wel graag een fiets zouden willen hebben. Dat veronderstelt dat er geen sprake is van een groep die principieel niet wil fietsen, maar vooral van een groep niet fietsers die door omstandigheden niet kan fietsen.

Tabel 3.1: Conditie van de fiets.

	Fietsfanaten (n=640) Fietsen vaak	Niet-fietsers (n=100) Fietsen (bijna) nooit	Vershil In procentpunten
Geen fiets in bezit	4%	44%	+40
Fiets is stuk, kan worden gemaakt	12%	28%	+16
Fiets is stuk, kan niet worden gemaakt	0%	7%	+7

Hoewel er slechts weinig kinderen in de enquête hebben geantwoord dat zij niet, of slechts een beetje kunnen fietsen bevinden deze zich allen onder de niet-fietsers.

Kinderen die bijna nooit fietsen hebben fietsen veel minder vaak van hun ouders geleerd. Een broer of zus of iemand anders heeft hen iets vaker leren fietsen.

Tabel 3.2: Fietsbekwaamheid zelf en familie.

	Fietsfanaten (n=640) Fietsen vaak	Niet-fietsers (n=100) Fietsen (bijna) nooit	Vershil In procentpunten
Kunnen beetje of niet fietsen	0%	13%	+13
Moeder kan niet fietsen	22%	26%	+4
Vader kan niet fietsen	3%	6%	+3
Vader en/of moeder leerde kind fietsen	61%	38%	-23
Broer of zus leerde kind fietsen	16%	21%	+5
Iemand anders leerde kind fietsen	26%	31%	+5

Onder kinderen uit groep 6 zijn relatief weinig vaak-fietsers. In groep 8 is het aandeel vaak-fietsers beduidend groter. Het aandeel niet-fietsers is echter in beide klassen gelijk.

Voorts zijn niet-fietsers vaker een meisje en vaker (eerste of tweede generatie) buitenlands.

Tabel 3.3: Overige achtergrondgegevens.

	Fietsfanaten (n=640) Fietsen vaak	Niet-fietsers (n=100) Fietsen (bijna) nooit	Vershil In procentpunten
Groep 6	23%	39%	+16
Groep 8	37%	37%	-
Meisjes	45%	57%	+12
Tweede generatie buitenlands	41%	54%	+13
Eerste generatie buitenlands	12%	23%	+11

Samenvattend onderscheidt het niet-fietsende kind zich als volgt van het fanatiek fietsende kind:

- een aanzienlijk deel van hen heeft geen eigen fiets;
- zij hebben vaker een kapotte fiets;
- zij kunnen vaker slechts een beetje of helemaal niet fietsen;
- zij hebben veel minder vaak van hun vader en/of moeder leren fietsen;
- zij zijn vaker jonger van leeftijd;
- zij zijn vaak een meisje;
- zij of hun ouders zijn veelal in het buitenland geboren.

3.6 Samenvatting

Leeftijd en geslacht.

Uit de onderzoeksbevindingen kan voorzichtig geconcludeerd worden dat hoe ouder een kind wordt, hoe vaker hij of zij fietst. Oudere kinderen fietsen niet alleen vaker naar school, zij fietsen ook vaker in hun vrije tijd. De fiets wordt door oudere kinderen vaker voor verschillende doeleinden gebruikt, zoals voor het bezoeken van vriendjes en vriendinnetjes, om naar clubjes te gaan en fietstochtjes te maken.

Leeftijd is niet van invloed op de mate waarin kinderen fietsen leuk vinden, maar oudere kinderen vinden wel minder vaak dat fietsen bij hen past en zijn zij ook minder trots op hun fiets. Tegelijkertijd groeit met de leeftijd de waardering voor de brommer of scooter.

Hoewel dit lijkt op een trend die uiteindelijk kan leiden tot het afwijzen van de fiets, hebben we ook geconstateerd dat kinderen naar mate ze ouder worden, meer oog krijgen voor de praktische waarde van de fiets. Eigenschappen als de snelheid van de fiets en dat de fiets je in staat stelt om zelfstandig ergens naartoe te gaan worden door oudere kinderen vaker opgemerkt. Bovendien vinden kinderen, naarmate ze ouder worden, fietsen in de stad steeds minder gevaarlijk worden. De groep acht scholieren gaan, met andere woorden de fiets als een normaal gebruiksvoorwerp zien, waarvan de praktische waarde hoog is, maar die het als “hebbeding” meer en meer moet afleggen tegen de scooter of brommer die na hun 16de in het vooruitzicht ligt.

Jongens gaan wat vaker met de fiets naar school dan meisjes en ze fietsen ook na schooltijd meer. Jongens gebruiken de fiets ook voor andere doeleinden dan meisjes, samenhangend met hun specifieke activiteitenpatroon. Jongens gaan vaker spelen of crossen met de fiets en op de fiets naar clubjes. Meisjes bezoeken vaker vriendjes of vriendinnetjes en doen vaker boodschappen met de fiets.

Jongens hechten meer waarde aan een fiets met versnellingen, brommer of scooter dan meisjes. Jongens zijn vaker van mening dat de fiets zich leent voor zelfstandige activiteiten zonder je ouders en jongens vinden ten slotte vaker dat je op de fiets vies wordt.

De etnische bias.

Uit het onderzoek komt naar voren dat het fietsgebruik van autochtone en allochtone kinderen verschilt. Allochtone kinderen fietsen aanzienlijk vaker niet of weinig.

Kinderen van wie de ouders buiten Nederland zijn geboren lopen vaker naar school dan kinderen wier ouders in Nederland zijn geboren. Gefietst wordt er het meest door kinderen van wie één of beide ouders in Nederland is geboren.

Na schooltijd wordt het meest gefietst door kinderen wiens beide ouders in Nederland zijn geboren en het minst door 1e generatie buitenlandse kinderen. Kinderen met Nederlandse ouders zeggen de fiets vaker te gebruiken voor het vervoer naar vriendjes, vriendinnetjes en ‘clubjes’.

Kinderen wier ouders buiten Nederland zijn geboren - en van hen met name eerste generatie buitenlandse kinderen - hebben veel vaker ‘geen zin’ om te fietsen dan kinderen van wie een of beide ouders binnen Nederland is geboren. Ook hebben kinderen waarvan ouders buiten Nederland zijn geboren meer waardering voor een fiets met versnellingen en voor brommers en scooters.

De praktische waarde van de fiets als snel vervoersmiddel en als vervoersmiddel waarmee je ergens naartoe kan zonder je ouders wordt door iedereen evenzeer gewaardeerd. Ook is de perceptie van gevaar in de stad voor kinderen van alle herkomst gelijk. Alleen gaat een fiets volgens meer kinderen van buitenlandse ouders snel kapot, wordt hij snel gestolen en word je vies op de fiets.

Kinderen met ouders die buiten Nederland zijn geboren leren vaak fietsen van iemand anders dan van hun ouders. Veel van deze kinderen hoeven daarin op hun moeder ook niet te rekenen: die kunnen vaak niet fietsen of fietsen bijna nooit.

De niet fietser.

Ongeveer een op de tien schoolkinderen fietst bijna nooit, noch naar school, noch op andere tijdstippen. Het betreft voor het overgrote deel kinderen die wel willen fietsen, maar niet beschikken over geen (bruikbare) fiets. Driekwart van de niet fietsers is van allochtone afkomst, waarbij speelt dat hoe langer het gezin in Nederland verblijft, hoe meer de kinderen wel fietsen. Een belangrijk kenmerk van de groep niet fietsers is dat zij het fietsen in veel mindere mate hebben geleerd van hun ouders dan de fietsfanaten.

4 FIETSGEBRUIK BIJ ALLOCHTONE KINDEREN

4.1 Inleiding

Uit de vorige paragrafen komt naar voren dat er maar een kleine groep kinderen is die nooit fietst, namelijk zo'n 10% van de basisscholieren. Daarvan is echter driekwart van allochtone afkomst. Allochtone kinderen blijken ook vaker aan te geven weinig te fietsen, zeggen sneller geen zin hebben in fietsen en kijken meer uit naar de scooter dan hun leeftijdgenootjes van Nederlandse afkomst. Deze "etnische bias" in fietsgebruik is specifiek onderwerp geweest van een achttal interviews met allochtone ouders, drie Turkse, drie Marokkaanse en twee Surinaamse ouders, waarvan vijf vrouwen en drie mannen. Daarnaast is het onderwerp uitgebreid aan de orde geweest in het afsluitende ronde tafelgesprek. In dit hoofdstuk gaan we op de bevindingen van deze gesprekken in.

4.2 Achtergronden

Fietsen is bij Turkse en Marokkaanse mensen niet van huis uit meegegeven. De geïnterviewden benadrukten dat in Turkije en Marokko fietsen niet zo vanzelfsprekend is als in Nederland. Fysieke omstandigheden, zoals slechte wegen of hoogteverschillen, zijn daaraan mede debet. Maar ook culturele achtergronden spelen een rol. Zo is het in genoemde landen voor vrouwen vaak "not done" om zich op de fiets te begeven.

"....voor vrouwen is het een ramp. Ik kom zelf uit Ankara en zelfs daar is de sociale controle groot, in een dorp is het nog veel erger natuurlijk. Een vrouw op een fiets wordt als iets schandaligs gezien" (Turkse vrouw 34 jaar).

Voor mannen is de fiets geen vervoermiddel met een hoge status; fietsen is meer voor kinderen. Het statusaspect speelt ook in de Surinaamse gemeenschap een rol, aldus onze informanten. Het fietsen wordt daar eerder geassocieerd met het niet kunnen veroorloven van andere middelen van vervoer, in het bijzonder de auto:

"...het is een statuskwestie, een stukje prestige als je niet fietst. Ik krijg vaak op en aanmerkingen, zoals: 'waarom heb je geen auto, dat kun je je toch wel permitteren'. Maar ik vind dat niet nodig; ik heb geen auto en ik wil er ook geen" (Surinaamse man, 50 jaar).

Fietsen, met andere woorden, is niet zoals bij Nederlanders ingeburgerd als een volstrekt buiten discussie staand onderdeel van het alledaagse leven. Kinderen van ouders die niet

fietsen zullen ook minder snel aangespoord worden zelf te gaan fietsen. Marokkaanse en Turkse kinderen hebben daarom een achterstand met de fiets ten opzichte van hun Nederlandse leeftijdgenootjes.

Voor deze kinderen is fietsen daardoor ook minder vanzelfsprekend als wijze van vervoer naar school

Daar komt bij dat over het algemeen deze groep eerder zelfstandig naar school gaat. Lopen of het openbaar vervoer is dan veiliger dan fietsen en wordt, zeker in groepsverband, door veel allochtone jongeren als prettiger, gezelliger ervaren.

Toch neemt het fietsgebruik toe onder allochtonen, zo stellen alle respondenten vast. Fietsen werd 10 à 15 jaar geleden nog als iets typisch Hollands beschouwd, maar de laatste jaren is er sprake van een gedragsverandering; per generatie wordt er meer gefietst.

“...Ik vind dat er al veel gefietst wordt. Ook door Marokkanen en andere buitenlanders. Het is logisch dat Nederlanders meer fietsen. Zij hebben dat altijd gedaan. Toch vind ik dat buitenlanders meer fietsen, zeker meer dan vroeger. Het gaat steeds meer; niet alles gaat in één keer, maar beetje bij beetje”(Marokkaanse man, 31 jaar).

Om dit proces nog enigszins te versnellen is in de interviews en het ronde tafelgesprek een aantal ideeën geopperd. Hieronder gaan we daar op in.

4.3 Stimuleren van het fietsgebruik

Cultuur en gewoontes veranderen langzaam. Ook het stimuleren van het fietsgebruik onder allochtone jongeren is waarschijnlijk een kwestie van wat langere adem. Door de respondenten zijn wel verschillende aanknopingspunten genoemd voor een stimuleringsbeleid. Hieronder gaan we op die punten in.

Voorlichting.

Het is van belang dat allochtone ouders goede voorlichting krijgen over de voor(-en na)delen van het fietsen. Benadrukt kan daarbij worden dat fietsen gezond is, dat het goed is voor de conditie, voor de lichamelijke ontwikkeling en voor het milieu.

De voorlichting moet gericht worden gegeven.

Allochtone ouders worden slecht bereikt via algemene campagnes. Voor een goed bereik is het van belang te werken met zelforganisaties van allochtonen, via culturele instellingen en/of via de moskeeën. Sleutelfiguren en vertrouwenspersonen uit de eigen gemeenschap zijn als intermediair van essentieel belang. Daarbij zouden deze personen bovendien als “role models” een grote rol spelen wanneer zij zelf zouden fietsen.

De fiets als speelobject benadrukken.

Wanneer allochtone kinderen niet op de fiets naar school willen (te dichtbij, lopen gezelliger et cetera), dan is het zinvol het spelen met de fiets te bevorderen. Een genoemde mogelijkheid daarvoor is het in bepaalde buurten ter beschikking stellen van fietsen, zoals ook wel andere speelobjecten ter beschikking worden gesteld. Dit kan bijvoorbeeld via zogenaamde fietscontainers, zoals die in onder meer Den Haag bestaan. Ook fietsveldjes of crossbaantjes zijn in dat kader nuttig.

De barrières voor fietsgebruik verminderen.

Er worden door kinderen, maar ook door ouders, nogal wat redenen genoemd die het fietsen in de weg staan. Het wegnemen van die redenen kan het fietsen stimuleren. Te denken valt aan het veiliger maken van fietsroutes, onder meer door middel van het duidelijk aangeven van fietswegen en heldere straatverlichting, het aanbrenge van goede stallingen bij scholen, bij sportverenigingen en bij woningen, het aanbieden van goedkope en goed toegankelijke reparatiemogelijkheden (op school bijvoorbeeld).

Kinderen vroeg in contact met fietsen brengen.

Wanneer kinderen niet van huis uit met de fiets in aanraking komen, dienen zij via de school in een vroeg stadium met de fiets kennis te maken. Nu is fiets en verkeersonderwijs een zaak van de bovenbouw. Het lijkt zinvol om de fiets, mogelijk als speelobject bij sportdagen of gymnastiek, ook in jongere groepen te introduceren.

Ouders in contact met de fiets brengen.

Nog steeds is de fiets bij veel allochtone ouders geen gebruikelijk vervoermiddel. De vader of moeder zijn voor kleine kinderen echter een belangrijk voorbeeld voor gedrag. Het stimuleren van fietsen bij ouders zal daarom ook tot meer fietsende kinderen (kunnen) leiden. Stimuleer daarom fietslessen voor allochtone moeders, bij voorkeur weer via zelforganisaties en in groepsverband. Ook in inburgeringscursussen zou fietsles een standaardonderdeel kunnen worden.

De status van de fiets verhogen.

Laat kinderen trots zijn op hun fiets. Dat kan onder meer door, zoals boven reeds aangestipt, ook belangrijke personen uit eigen kring te laten fietsen. Maar ook via fiets(behendigheids) wedstrijden, associaties met andere “coole” producten, versnellingen, kilometertellers en dergelijke is de fiets onder de aandacht te brengen van de notoire niet fietser.

5 CONCLUSIES EN BELEID

In hoofdstuk 1 zijn de voor dit onderzoek geformuleerde onderzoeksvragen weergegeven. Hieronder geven we weer welke antwoorden wij in ons onderzoek hebben gevonden op deze vragen. Zoals eerder benadrukt hebben de vragen en de antwoorden betrekking op Amsterdamse schoolkinderen in de groepen 6, 7 en 8.

1. Hoe verplaatsen kinderen zich van en naar de basisschool? Welke betekenis heeft de fiets daarbij? Om welke redenen wordt geen gebruik gemaakt van de fiets?

De Amsterdamse schoolkinderen uit de groepen 6, 7 en 8 komen vooral lopend naar school. Fietsen komt als vervoermiddel op de tweede plaats, maar meer dan de helft van de kinderen zegt nooit met de fiets naar school te komen. De belangrijkste reden om niet met de fiets naar school te komen is dat de kinderen erg dicht bij de school wonen; fietsen is overbodig. De meeste kinderen hebben wel een fiets. Naarmate men iets verder van school woont neemt men ook eerder de fiets, totdat het weer te ver wordt. Na dat omslagpunt, zo rond de anderhalve kilometer, worden weer andere manieren om naar school te komen populair.

Gevaar in het verkeer wordt door maar weinigen spontaan genoemd als reden om niet naar school te fietsen. Wanneer de kinderen er naar gevraagd wordt, weten zij echter feilloos gevaren van het verkeer te noemen.

In de gesprekken met de kinderen werd regelmatig aangegeven dat het ontbreken van adequate stalling ook een reden was om de fiets thuis te laten.

In de minder “stedelijke” delen van de stad, zoals in Nieuw Sloten, met veel aparte fietspaden en een wat ruimere opzet, komen wel veel kinderen met de fiets naar school.

2. Voor welke andere doelen gebruiken kinderen hun fiets?

Na school en in het weekend wordt de fiets door veel kinderen intensief gebruikt. “Fun” is het belangrijkste motief van het gebruik. Met de fiets wordt gecroost en worden veel “rondjes gereden”, een geveugelde uitdrukking voor gewoon een beetje rond hangen met de fiets. Uiteraard is de fiets ook in gebruik voor functionele zaken zoals naar vriendjes, familie of clubjes toefietsen. Daarbij onderscheiden de wat oudere kinderen (groep 8) zich duidelijk van de wat jongeren (groep 6); de ouderen gebruiken de fiets vaker “functioneel”.

3. Welke status heeft de fiets voor kinderen? Hoe ontwikkelt zich deze beleving met het ouder worden van het kind?

Bijna alle ondervraagde kinderen vinden fietsen leuk. Over het algemeen zijn zij ook trots op hun fiets en vinden ze dat fietsen bij hen past. Het enige negatieve dat door kinderen nog wel eens wordt genoemd is dat je moe wordt van het fietsen.

De beleving van de fiets verandert enigszins met het ouder worden. De oudere kinderen gaan de fiets meer als een praktisch gebruiksvoorwerp zien, handig om van A naar B te gaan. Deze opvatting past bij hun grotere bewegingsvrijheid. De groep acht kinderen vinden fietsen ook minder gevaarlijk. In groep acht begint met name bij jongens bovendien de interesse te ontstaan voor scooters en brommers. Wanneer zij de leeftijd daarvoor bereiken denken de meesten de fiets in te ruilen voor zo'n gemotoriseerde tweewieler om van huis naar (middelbare) school te gaan.

4. Van wie hebben de kinderen leren fietsen?

Bijna twee derde van de kinderen zegt het fietsen geleerd te hebben van hun ouders. Ruim een kwart echter noemt "iemand anders" als leermeester. Daarbij doelen zij er vaak op dat ze het zichzelf met vallen en opstaan hebben bijgebracht.

5. Welke verschillen bestaan er tussen (groepen van) kinderen op de voornoemde punten? Hoe kunnen deze groepen worden benoemd? Is etniciteit hierbij van belang?

In het gebruik en beleving van de fiets is een zekere mate van "etnische bias" te herkennen. Kinderen met een Turkse, Marokkaanse of Surinaamse achtergrond fietsen minder; 70% van hen zegt zelfs nooit naar school te fietsen, tegen 47% van de autochtone Nederlandse kinderen. Hoewel afstand tot school ook bij deze kinderen een rol speelt om niet te fietsen, noemen zij dat minder dan autochtone kinderen als reden. Ook na school en in de weekenden fietsen allochtone kinderen wat minder dan autochtone scholieren. Allochtone kinderen zeggen ook vaker geen zin in fietsen te hebben en zij zien wat meer uit naar de scooter of brommer dan autochtone kinderen. Het fietsen is blijkbaar minder vanzelfsprekend dan bij autochtone kinderen. Allochtone kinderen krijgen het fietsen ook minder bijgebracht door ouders dan de autochtone kinderen en niet zelden kan een van de allochtone ouders niet fietsen (39%) of fietst in ieder geval nooit (68%). Het betreft in die gevallen de moeder.

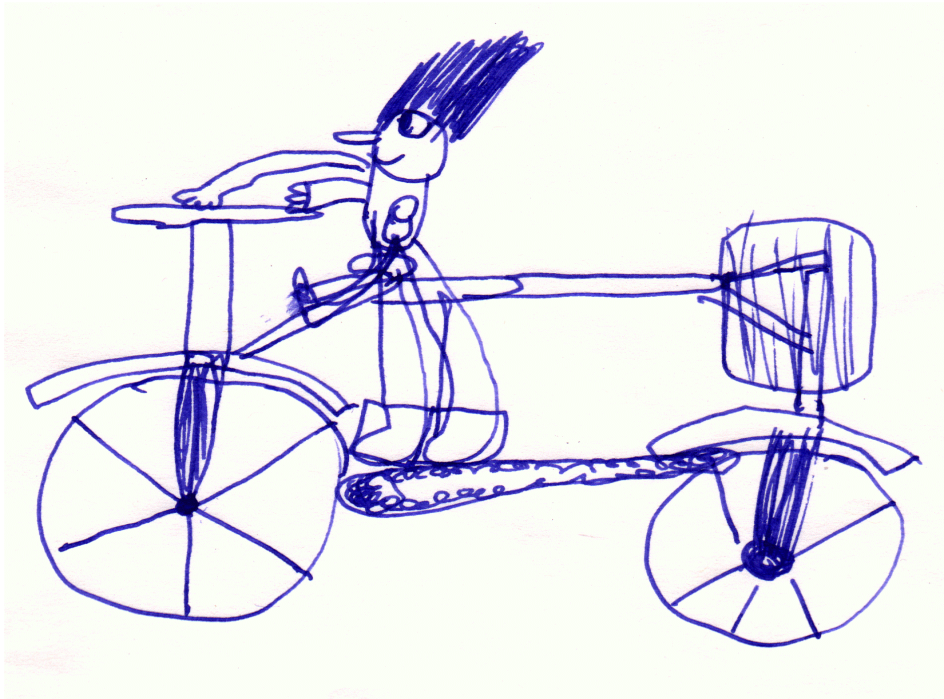
6. Welke verklaringen zijn er aan te dragen voor de gevonden verschillen tussen groepen?

De boven beschreven constatering dat allochtone kinderen het fietsen niet als vanzelfsprekend van huis uit mee krijgen lijkt een deel van de verklaring voor het mindere fietsgebruik door deze groep. De kinderen leren het niet allemaal van hun ouders en zien ouders en grote broer of zus ook niet (veel) fietsen; het fietsende "role model" ontbreekt. Veel allochtone kinderen in ons onderzoek zitten echter ook òf op binnenstadsscholen waar zij vlakbij wonen, òf op specifieke godsdienstige scholen waar zij juist ver vanaf wonen en naar gebracht worden door ouderen. Dat draagt ook bij aan de geconstateerde verschillen voor het naar school toe fietsen en kan van invloed zijn op het hebben van een fiets.

7. Welke aanknopingspunten voor beleid kunnen hieruit worden afgeleid?

Wanneer het uitgangspunt is dat fietsen dient te worden gestimuleerd, kan een aantal overwegingen voor beleid worden geformuleerd:

- Het is van belang dat allochtone ouders goede voorlichting krijgen over de voor (-en na) delen van het fietsen voor hun kinderen. Voor een goed bereik van de ouders kan er gewerkt worden met zelforganisaties van allochtonen, culturele instellingen en/of moskeeën. Sleutelfiguren en vertrouwenspersonen zouden hierbij een rol moeten spelen als “role model”.
- Voor het directe vervoer tussen school en huis lijkt voor de fiets weinig “winst” te behalen. Degenen die dichtbij school wonen lopen met plezier en voor degenen die ver van school wonen is de fiets geen reëel alternatief. De enige manier om nog meer kinderen fietsend naar school te krijgen lijkt het aanbieden van goede stallingsmogelijkheden bij school.
- Wanneer kinderen toch niet op de fiets naar school gaan, is het zinvol het spelen met de fiets te benadrukken. Mogelijkheden hiervoor zijn het ter beschikking stellen van fietsen aan kinderen op schoolpleintjes en het gebruik van de fiets als speelobject bij sportdagen of gymnastiek. Ook de aanleg van (meer) fietsspeelplaatsen is in dat kader nuttig. Op deze wijze kan de fiets als speelobject benadrukt worden en komen kinderen, die niet van huis uit met de fiets in aanraking komen, al vroeg in contact met de fiets.
- Daarnaast kan het fietsgebruik in de vrije tijd gestimuleerd worden door het wegnemen of verminderen van belemmeringen voor het fietsgebruik. Te denken valt aan het aanbrengen van meer goede stallingen bij huis en (sport-)vereniging en aan het veiliger maken van fietsroutes en -paden, onder meer door middel van het duidelijk aangeven van fietswegen en heldere straatverlichting.
- Allochtone ouders moet gestimuleerd worden vaker de fiets te pakken. Immers wanneer de ouderen de fiets gebruiken wordt dit door de kinderen sneller overgenomen. Daarom moeten fietslessen voor ouders (nog meer) gestimuleerd worden. Nieuwkomers in Nederland kunnen in hun inburgeringstraject ook fietslessen worden aangeboden.
- Tenslotte moeten kinderen trots kunnen zijn op hun fiets. Daarom moet de status van de fiets verhoogd worden. Dat kan onder meer door ook belangrijke en populaire personen uit eigen kring te laten fietsen. Maar ook via fiets(behendigheids)wedstrijden, associaties met andere "coole" producten, versnellingen, kilometer tellers en dergelijke is de fiets onder de aandacht te brengen van de notoire niet-fietsers.

LITERATUURLIJST

BSO (1999)

Scholengids Amsterdam 1999/2000. Amsterdam: Buro Servicetaken Onderwijs.

Gemeente Amsterdam (1998)

Het Amsterdamse Verkeersmodel GENMOD. Amsterdam: dienst Infrastructuur Verkeer en Vervoer.

Mu-consult (1995)

Bewoners van oude stadswijken; mobiliteit van allochtonen en autochtonen. Utrecht

O+S (1999)

'Tussen school en thuis...' Verslag schriftelijke enquêtes. Amsterdam: Bureau voor Onderzoek en Statistiek.

Spek, M. van der en R. Noyon (1993)

"Uitgeknikkerd, Opgehoepeld". Een onderzoek naar de bewegingsvrijheid van kinderen op straat. Amsterdam: Regioplan Onderzoek, Advies en Informatie.

Vegt, van der A.L. et al (1999)

Criminaliteitspreventie op school: evaluatie van een vernieuwingsproject van het Haags Centrum voor Onderwijsbegeleiding. Amsterdam: Regioplan Onderwijs en Arbeidsmarkt.

Vragenlijst

In deze vragenlijst staan vragen waarop jij het antwoord kan geven.

De vragen gaan over fietsen. Misschien fiets je nooit. Misschien fiets je juist iedere dag naar school, of fiets je alleen na school wel eens op het speelplein met je crossfiets.

Er worden ook vragen gesteld over wat je vindt van fietsen, misschien vind je fietsen stom of juist leuk.

- VOORBEELD -

Wat doe je het liefst: tv-kijken of buiten spelen?

1. Tv-kijken
2. Buiten spelen

Als je liever buiten speelt dan naar de tv kijkt, zet je een rondje om 'buiten spelen'. Dus zo:

1. Tv-kijken
2. Buiten spelen

Soms staan er puntjes waar je zelf een antwoord op kunt schrijven. Bijvoorbeeld zo:

- VOORBEELD -

Wat eet je het liefst?

1. Gehakt
2. Vis
3. Iets anders namelijk, ...

1. Heb jij een eigen fiets?

- 1. Ja, ik heb één fiets
- 2. Ja, ik heb twee fietsen
- 3. Nee

2. Als je een eigen fiets hebt, wat voor soort fiets is dat dan?

Kinderen met twee fietsen kunnen hier twee antwoorden omcirkelen

- 1. Ik heb geen fiets
- 2. Het is een oude fiets
- 3. Het is geen heel oude maar ook geen heel nieuwe fiets
- 4. Het is een (bijna) nieuwe fiets

3. Is je fiets heel of is hij stuk?

Als je twee fietsen hebt bedoelen we hier de fiets die je in de stad het meest gebruikt

- ☐ Ik heb geen fiets
- ☐ Mijn fiets is heel, hij doet het
- ☐ Mijn fiets is stuk, maar kan worden gemaakt.
- ☐ Mijn fiets is stuk en kan niet meer worden gemaakt

4. Is een fiets van jou het afgelopen (school)jaar wel eens gestolen?

- ☐ Ik had het afgelopen jaar geen fiets
- ☐ Ja
- ☐ Nee

5. Als je geen eigen fiets hebt, zou je er wel een willen hebben?

- ☐ Ik heb een eigen fiets
- ☐ Ik heb geen eigen fiets maar ik zou er wel een willen hebben
- ☐ Ik heb geen eigen fiets en ik wil er ook geen hebben

6. Kun je fietsen?

- ☐ Nee, ik kan niet fietsen
- ☐ Ja, ik kan een beetje fietsen
- ☐ Ja, ik kan goed fietsen

7. Kan je moeder fietsen?

- ☐ Ja, mijn moeder kan fietsen
- ☐ Nee, mijn moeder kan niet fietsen
- ☐ Ik weet niet of mijn moeder kan fietsen
- ☐ Voor mij niet van toepassing / kan ik niet zeggen

8. Kan je vader fietsen?

- ☐ Ja, mijn vader kan fietsen
- ☐ Nee, mijn vader kan niet fietsen
- ☐ Ik weet niet of mijn vader kan fietsen
- ☐ Voor mij niet van toepassing / kan ik niet zeggen

9. Als jij kunt fietsen, van wie heb je dat geleerd?

Je mag meer antwoorden geven

- ☐ Ik kan niet fietsen
- ☐ Mijn vader of moeder heeft mij leren fietsen
- ☐ Mijn broer of zus heeft mij leren fietsen
- ☐ Mijn vriendje of vriendinnetje heeft mij leren fietsen
- ☐ Iemand anders, namelijk .....
- ☐ Weet ik niet

10. Hoe vaak fiets jij?

- ☐ Bijna iedere dag
- ☐ Enkele dagen per week
- ☐ Ongeveer één keer in de week
- ☐ Nooit (misschien een paar keer per jaar of nooit)

11. Fietst je moeder vaak, soms of (bijna) nooit?

- ☐ Vaak (bijna iedere dag)
- ☐ Soms (ongeveer één keer in de week)
- ☐ (Bijna) nooit (misschien een paar keer per jaar of nooit)
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Voor mij niet van toepassing / kan ik niet zeggen

12. Fietst je vader vaak, soms of (bijna) nooit?

- ☐ Vaak (bijna iedere dag)
- ☐ Soms (ongeveer één keer in de week)
- ☐ (Bijna) nooit (misschien een paar keer per jaar of nooit)
- ☐ Weet ik niet
- ☐ Voor mij niet van toepassing / kan ik niet zeggen

13. Ga je meestal alleen naar school of ga je meestal met iemand mee?

- ☐ Ik ga meestal alleen naar school
- ☐ Ik ga meestal met een vriendje, vriendinnetje, broer of zus naar school
- ☐ Ik word meestal naar school gebracht (door ouder(s) of andere volwassenen)

14. Als je meestal naar school wordt gebracht (door ouder(s) of andere volwassenen), waarom is dat?

Je mag meer antwoorden geven

- ☐ Ik wordt meestal niet naar school gebracht
- ☐ De weg naar school is te gevaarlijk
- ☐ De school is te ver weg
- ☐ Dat is gezelliger
- ☐ Een andere reden, namelijk .....
- ☐ Weet ik niet

15. Hoe ga je naar school?

	Vaak	Soms	Nooit
Met de fiets	☐	☐	☐
Lopend	☐	☐	☐
Achterop	☐	☐	☐
Met de auto	☐	☐	☐
Met de bus, tram of metro	☐	☐	☐
Met de brom- of snorfiets	☐	☐	☐
Op een andere manier, namelijk	☐	☐	☐

16. Als je (bijna) nooit met de fiets naar school gaat, waarom is dat?

Je mag meer antwoorden geven

- ☐ Ik ga wel met de fiets naar school
- ☐ Ik heb geen fiets / fiets is stuk
- ☐ Ik ga liever lopen of met de bus
- ☐ Ik heb een hekel aan fietsen
- ☐ Het is gevaarlijk om op de fiets naar school te gaan
- ☐ De school is te ver weg
- ☐ De school is dichtbij, ik kan het makkelijk lopen
- ☐ Er is geen fietsenstalling op school
- ☐ Ik kan niet fietsen
- ☐ Om een andere reden, namelijk .....

17. Gebruik jij de fiets voor andere dingen?

	Vaak	Soms	Nooit
Om vriendjes of vriendinnetjes te bezoeken	☐	☐	☐
Om mee te spelen of te crossen	☐	☐	☐
Om naar clubjes te gaan (voetbal, toneel etc.)	☐	☐	☐
Om boodschappen mee te doen	☐	☐	☐
Om een fietstochtje (uitje) mee te maken na schooltijd of in het weekend	☐	☐	☐
Voor iets anders, namelijk	☐	☐	☐

HOE DENK JE HIEROVER?

- VOORBEELD -				
	Waar!	Meestal waar	Meestal niet waar	Niet waar!
Ik hou van pindakaas	☐	☐	☐	☐

	Waar!	Meestal waar	Meestal niet waar	Niet waar!
18. Fietsen in de stad is gevaarlijk	☐	☐	☐	☐
19. Op de fiets wordt je vies	☐	☐	☐	☐
20. Een fiets wordt snel gestolen	☐	☐	☐	☐
21. Met de fiets ben je snel waar je moet zijn	☐	☐	☐	☐
22. Een fiets met versnellingen is veel leuker dan een fiets zonder versnellingen	☐	☐	☐	☐
23. Fietsen gaat te langzaam voor mij	☐	☐	☐	☐
24. Met de fiets kan je ergens naar toe gaan zonder je ouder(s)	☐	☐	☐	☐
25. Ik heb geen zin om te fietsen	☐	☐	☐	☐
26. Een fiets gaat snel stuk	☐	☐	☐	☐
27. Als mijn fiets stuk is, maakt iemand uit mijn familie hem voor mij	☐	☐	☐	☐
28. Ik ben trots op mijn fiets	☐	☐	☐	☐
29. Fietsen past goed bij mij	☐	☐	☐	☐
30. Fietsen is meer iets voor jongens dan voor meisjes	☐	☐	☐	☐

		Waar!	Meestal waar	Meestal niet waar	Niet waar!
31.	Fietsen is meer iets voor meisjes dan voor jongens	☐	☐	☐	☐
32.	Fietsen is meer iets voor kleine kinderen dan voor kinderen in groep 6, 7 en 8	☐	☐	☐	☐
33.	Fietsen is een gek gezicht	☐	☐	☐	☐
34.	Fietsen is leuk	☐	☐	☐	☐
35.	Een scooter of brommer is veel beter dan een fiets	☐	☐	☐	☐
36.	Mijn ouders vinden fietsen leuk	☐	☐	☐	☐
37.	Mijn vrienden vinden fietsen leuk	☐	☐	☐	☐

38. Is er nog iets anders dat je wilt vertellen over fietsen, en wat jij van fietsen vindt? Als je wilt, kun je dat hieronder opschrijven.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Nu volgen nog wat algemene vragen zodat we weten wat voor soort persoon de vragenlijst heeft ingevuld

39. Hoe oud ben je? .... Jaar

40. Op welke school zit je?

- ☐ Dr. O. Noordmans
- ☐ Insulinde
- ☐ De kraal
- ☐ Theo Thijssen
- ☐ Tijn Uilenspiegel
- ☐ De Vier Windstreken
- ☐ Jan Woudmaschool
- ☐ Westerpark
- ☐ De Zevensprong
- ☐ As Siddieq
- ☐ 't Koggeschip
- ☐ Martin Luther Kingschool
- ☐ 12^e Montessorischool
- ☐ Shri Laksmi

41. In welke groep zit je:

- ☐ Groep 6
- ☐ Groep 7
- ☐ Groep 8

42. Ben je een meisje of een jongen?

- ☐ Een meisje
- ☐ Een jongen

43. Ben je in Nederland geboren?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

44. Is je vader in Nederland geboren?

- ☐ Ja, mijn vader is in Nederland geboren
- ☐ Nee, mijn vader is niet in Nederland geboren maar in .....
- ☐ Weet ik niet

45. Is je moeder in Nederland geboren?

- ☐ Ja, mijn moeder is in Nederland geboren
- ☐ Nee, mijn moeder is niet in Nederland geboren maar in .....
- ☐ Weet ik niet

46. Bij welke groep hoor jij?

Je mag meer antwoorden geven

- ☐ Nederlanders
- ☐ Marokkanen
- ☐ Turken
- ☐ Surinamers
- ☐ Arubanen of Antillianen
- ☐ Een andere groep

47. Welke taal wordt er bij jou thuis meestal gesproken?

- ☐ Nederlands
- ☐ Een andere taal, namelijk .....

48. Wat is je postcode? .....

Als je je postcode niet weet, wat is dan je straatnaam en huisnummer?

.....

BIJLAGE 2:

Typering van de deelnemende basisscholen

As Siddieq

Stadsdeel: De Baarsjes

Denominatie: Islamistisch

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 507

Belangrijkste etnische groep(en): Turken (47%) en Marokkanen (37%)

Insulinde

Stadsdeel: Zeeburg

Denominatie: Protestant-christelijk

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 311

Belangrijkste etnische groep(en): Marokkanen (41%), Surinamers (22%) en Turken (18%)

't Koggeschip

Stadsdeel: Geuzeveld-slotermeer

Denominatie: Rooms-katholiek

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 702

Belangrijkste etnische groep(en): Nederlanders (41%), Marokkanen (21%) en Turken (20%)

De Kraal

Stadsdeel: Oost-Watergraafsmeer

Denominatie: Openbaar

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 306

Belangrijkste etnische groep(en): Marokkanen (51%) en Turken (20%)

Martin Luther Kingschool

Stadsdeel: Oud West

Denominatie: Protestant-christelijk

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 207

Belangrijkste etnische groep(en): Marokkanen (32%) en Surinamers (26%)

12^e Montessorischool

Stadsdeel: Zuideramstel

Denominatie: Openbaar

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 797

Belangrijkste etnische groep(en): Nederlanders (83%)

Dr. O. Noordmans

Stadsdeel: Geuzenveld-Slotermeer

Denominatie: Protestant-christelijk

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 243

Belangrijkste etnische groep(en): Marokkanen (42%) en Turken (21%)

Shri Laksmi

Stadsdeel: Zuid-Oost

Denominatie: Hindoeïstisch

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 151

Belangrijkste etnische groep(en): Surinamers (88%)

Theo Thijssen

Stadsdeel: Centrum

Denominatie: Openbaar

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 435

Belangrijkste etnische groep(en): Nederlanders (82%)

Tijl Uilenspiegel

Stadsdeel: Bos en Lommer

Denominatie: Openbaar

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 464

Belangrijkste etnische groep(en): Marokkanen (39%) en Turken (38%)

Jan Woudsmaschool

Stadsdeel: Zuid-Oost (Driemond)

Denominatie: Protestant-christelijk

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 286

Belangrijkste etnische groep(en): Nederlanders (58%)

De Zevensprong

Stadsdeel: Slotervaart/Overtoomse veld

Denominatie: Algemeen Bijzonder

Totaal aantal leerlingen op school in jaar 99/00: 425

Belangrijkste etnische groep(en): Nederlanders (86%)

Schrijf- en tekenopdracht

FIETS
- schrijf- en tekenopdracht -

Maak een korte tekst over de fiets, en wat de fiets voor jou betekent. Maak daarna (of daarvoor) ook nog een tekening over wat je hebt geschreven.

Probeer de tekst wel leesbaar op te schrijven (we zijn niet zo goed in kinderhandschriften als je juf of meester). Je mag het ook op de computer schrijven en uitprinten (dan moet je het alleen even vastnieten).

Je kan het inleveren bij je juf of meester en zij verstuurt dat weer naar ons.

bedankt alvast!

Sabien en Bas

Regioplan Onderzoek Advies en Informatie b.v.

020 627 71 66

Naam: _____
School: _____ **Groep:** _____

- TEKST -

Probeer op dit blad in een tekst één of meer van de onderstaande zinnen te gebruiken. En probeer alles wat in je opkomt in de tekst te verwerken. Schaam je nergens voor. Je mag alles zeggen, of je fietsen nou leuk vindt of stom.

1. Ik zou een fiets niet willen missen omdat ....
  2. Ik heb helemaal geen fiets nodig, want ....
  3. Als ik ouder ben ga ik *meer* fietsen omdat ...
  4. Als ik ouder ben ga ik *minder* fietsen omdat ...
  5. Ik heb geen zin om te fietsen omdat ....
-

Naam: _____
School: _____ Groep: _____

- TEKENING -

Wat is het belangrijkste dat je hebt geschreven in je tekst? Kun je daar hieronder ook een tekening over maken?

Naam: _____
School: _____ **Groep:** _____

Onderzoeksmethode en steekproeftrekking

Het onderzoek van Regioplan naar het fietsgebruik van Amsterdamse kinderen bestond uit vier fasen:

- een schriftelijke enquête onder 937 Amsterdamse basisschoolleerlingen uit groep 6, 7 en 8;
- kringgesprekken bij een selectie van de scholen;
- oudergesprekken;
- rondetafel gesprek

Daarnaast hebben we bij een selectie van de scholen tekeningen en teksten verzameld over fietsen.

Schriftelijke enquête

Steekproeftrekking

Ons uitgangspunt is geweest om in de steekproef Amsterdamse scholen uit alle delen van de stad op te nemen. Zo is getracht een diversiteit aan wijken en verkeerssituaties te betrekken in het onderzoek.

Allereerst is per stadsdeel een a-selecte steekproef getrokken uit het aanbod van scholen. Indien een geselecteerde school niet aan het onderzoek wilde meewerken is steeds een volgende (a-select getrokken) school benaderd.

Omdat het grote moeite kostte om medewerking te verkrijgen bij scholen in de stadsdelen Zuid en Slotervaart-Overtoomseveld hebben we besloten extra scholen in de stadsdelen Zuid Oost (Driemond) en Geuzeveld Sloterveer in de steekproef op te nemen. In totaal deden 14 scholen mee aan het onderzoek.

In onderstaande tabel (tabel B4-1) is een vergelijking gemaakt tussen de percentages eerste- en tweede generatie buitenlandse kinderen in onze steekproef en in de gehele Amsterdamse populatie. Uit deze tabel is af te leiden dat de steekproef representatief is voor de populatie Amsterdamse schoolkinderen, waar het herkomst betreft. Bij het verkrijgen van medewerking van de scholen heeft er dus geen onwillekeurig selectieproces opgetreden tussen 'witte' en 'zwarte' scholen.

Tabel B4-1: Vergelijking van de steekproef met de populatie Amsterdamse schoolkinderen.

	Steekproef (leeftijd 7-13 jaar)	Amsterdam ¹ (leeftijd 7-13 jaar)
Autochtoon	31%	34%
2 ^e generatie ²	55%	53%
1 ^e generatie	14%	13%

¹ Bron: O+S 1 januari 2000.

² Om vergelijking met de statistische gegevens van Amsterdam mogelijk te maken zijn kinderen die zelf in Nederland zijn geboren, maar van wie één van de ouders in het buitenland is geboren tot de 2e generatie allochtonen gerekend.

Bijlage 2 bevat een overzicht van alle 14 deelnemende scholen met de naam, denominatie en de belangrijkste etnische groepen op de school.

Afnemen enquête

De enquête is afgenomen in de klassen van groep 6, 7 en 8. Op één school was ook groep 5 in een klas vertegenwoordigd.

De onderzoeker of onderzoeksassistent hield een inleiding waarin het doel van het onderzoek werd uitgelegd. In het praatje werd onder meer benadrukt dat er geen goede of foute antwoorden waren en dat kinderen moesten proberen elkaar niet te beïnvloeden, dat het ging om hun eigen mening. Tijdens het invullen van de vragenlijst konden kinderen de onderzoeker vragen stellen bij onduidelijkheden. Na afloop werden de ingevulde vragenlijsten weer opgehaald en meegenomen.

In onderstaande tabel (tabel (B4-2) is de respons per school weergegeven. Door de uiteenlopende omvang van de klassen verschilt het aantal ingevulde vragenlijsten sterk per school. Bij één school (de Zevensprong) heeft de school spontaan een extra klas de vragenlijst in laten vullen. In totaal zijn 934 vragenlijsten ingevuld.

Tabel B4-2: Respons per deelnemende school.

	Aantal
Dr. O. Noordmans	65
Insulinde	63
De kraal	52
Theo Thijssen	80
Tijl Uilenspiegel	74
De Vier Windstreken	76
Jan Woudsmaschool	58
Westerpark	69
As Siddieq	63
Martin Luther Kingschool	69
Koggeschip	67
12e Montessorischool	40
Zevensprong	105
Shri Laksmi	53
Totaal	934

Kringgesprekken

Ten behoeve van de tweede fase is uit de veertien scholen een selectie gemaakt van zes scholen. Deze selectie vond plaats op grond van onder meer de indruk die de school ons gaf bij het eerste bezoek (sfeer, organisatie en enthousiasme) en de samenstelling van etnische groepen.

Zo is gekozen voor een echte 'witte' school waarvoor kinderen soms van ver komen (Theo Thijssen), een aantal overwegend zwarte buurtscholen, een aantal gemengde scholen en een echte 'zwarte' school waarvoor kinderen soms van ver komen (Islamistische school As Siddieq).

In tabel B4-3 wordt aangegeven welke zes scholen hebben deelgenomen aan de kringgesprekken.

Tabel B1-3 : Selectie scholen voor kringgesprekken.

1	Tijl Uilenspiegel (Bos en Lommer)
2	De Vier Windstreken (Noord)
3	Theo Thijssen (Centrum)
4	As Siddieq (Baarsjes)
5	't Koggeschip (Geuzeveld/Slotermeer)
6	Martin Luther Kingschool (Oud West)

Op bovenstaande scholen hebben we steeds in twee groepen een *kringgesprek* georganiseerd. Hierbij is gekozen voor de groepen 6 en 8, zodat vergelijking mogelijk werd tussen de leeftijdsgroepen.

Tijdens het kringgesprek zijn globaal de onderzoeksresultaten aan de kinderen voorgelegd. De vraag was of zij zich in de resultaten herkenden en wat hun ‘verhalen’ waren achter de antwoorden (“jezelf leren fietsen, hoe gaat dat eigenlijk?”, “wat bepaalt nou ’s morgens je keuze om wel of niet de fiets te pakken” et cetera). Met name onverwachte onderzoeksuitkomsten, zoals de schijnbaar beperkte rol van verkeersonveiligheid in de keuze om de fiets te pakken om naar school te gaan, konden tijdens zo’n kringgesprek aan de orde worden gesteld. Ook is hen gevraagd naar ideeën om hen meer te laten fietsen. Veelal had de onderwijzer ook nog enkele aanvullingen of suggesties.

Na afloop van ieder kringgesprek werd een selectie gemaakt van een viertal kinderen voor een *tafelgesprek*. Bij de keuze van deze leerlingen is vaak ook de onderwijzer betrokken. Getracht is steeds twee echte niet-fietsers en twee doorgewinterde fietsers te kiezen.

Tijdens het tafelgesprek werden de motieven van deze kinderen om wel- of niet te fietsen nog eens aan de orde gesteld, waarbij ook dieper in werd gegaan op de invloed van de thuis-situatie (“fietsen je ouders?”, “wat gebeurt er thuis als je fiets kapot is” et cetera).

Documentanalyse

Op elk van de zes scholen hebben we aan één onderwijzer van de twee groepen gevraagd een teken - en tekst opdracht aan de kinderen voor te leggen. Kinderen werden in de tekstopdracht gevraagd om aan de hand van enkele zinnen een tekst te schrijven over fietsen. In een tekening konden zij de belangrijkste strekking uit de tekst in beeld brengen. De tekeningen en teksten zijn later naar Regioplan opgestuurd in een antwoordenvelop. In totaal zijn er 75 teksten en tekeningen ontvangen.

De teksten en tekeningen zijn geïnventariseerd en gebruikt als kwalitatief onderzoeksmateriaal, met name ter illustratie en verrijking van de tekst.

Oudergesprekken

In het onderzoeksdesign was voorzien in een aantal gesprekken met ouders van kinderen op de in het onderzoek betrokken scholen. Helaas bleek het onmogelijk op deze wijze ouders bereid te vinden deel te nemen aan een gesprek. We hebben vervolgens via het contactennetwerk van één van de Regioplanmedewerkers een achttal allochtone ouders bereid gevonden tot een gesprek over fietsgebruik bij hen en hun kinderen. Het betrof twee Turkse en twee Marokkaanse vrouwen, één Surinaamse vrouw, één Surinaamse man, één Turkse man en één Marokkaanse man. Op één na alle respondenten waren afkomstig uit de grote steden. In de gesprekken met deze respondenten is steeds via een itemlijst het gesprek gestructureerd.

Ronde tafel gesprek

De eerste bevindingen van het onderzoek zijn besproken in een ronde tafelgesprek. Deelnemers hieraan waren:

- de heer J. Huffener, gemeenten Amsterdam, dienst IVV
- de heer D. Kamouchi, Jellinek, voorheen jongerenwerker
- mevrouw M. de Lange, ENFB
- de heer W. van Loosbroek, gemeente Amsterdam, dienst IVV
- de heer J. Wolters, gemeente Amsterdam, dienst IVV
- mevrouw R. Hilhorst, gemeente Amsterdam, dienst IVV
- de heer B. Beekman, Regioplan
- de heer P. Renooy, Regioplan

